

Šiame numery

Gelbėjimės iš permanentinių
vertybių laidotuvių.
Prancūzų rašytojai ir leidėjai apie
Oskarą Vladislavą Milašį.
Antano Rūko mirties dešimt metų
sukaktį minint.
Nauji Stratfordo festivalio spūdžiai.
Jurgio Jankaus novelė "Žilalis".
Latvių knygų derlius 1976 m.
Nepamirštamas poetas ir
bohemininkas.

Kertinė paraštė

Gelbėjimės iš permanentinių vertybių laidotuvių

Permanentine kultūrine verty-
be galime vadinti ir medžiaginį
objektą, kuris įturi kurybingo-
jo asmenį gyvenimo būdą ir kū-
rybinės apraškas. Aš sustojau Los
Angeles kapinių muziejuje prie
poeto Henry Wadsworth Long-
fellow rašomojo stalo, prie jo kė-
dės ir stebiu ant stalo poeto ran-
ka rašytus puslapius. Tie me-
diaginiai objektai, tarus be hi-
perbolės, šventenybė.

Neseniai atidarytame poeto
Roberto Frosto muziejuje, kuris
įsteigtas jo gyventame name,
verandoje, kur poetas mėgo ra-
šyti, jį girdite magnetofoninį
įrašą. Tai poetas skaito savo eilė-
raštį:

The woods are lovely, dark and
deep.
But I have promises to keep,
And miles to go before I sleep,
And miles to go before I sleep.

Poetas nuėjo amžinybėn, bet
medžiagiškai jis liko savo na-
muose, namuose - muziejuje.
Neseniai vieno rusų leidinio
korespondentas lankėsi Paryžiu-
je. Jo misija buvo įdomi ir tra-
giška. Jo ieškojo didžiųjų rusų,
kurie po revoliucijos gyveno ir
kūrė Paryžiuje, tų permanenti-
nių kultūrinių vertybių, kas yra
ir šio rašinio siužetas. Deja, per-
manentikos jis nerado. Nobeli-
ninko Ivano Bunino namas su-
griautas. Jo vietoje riegso daugia-
butis. Garsaus filosofo Berdiajevo
namas stovi su prakiurusiu stogu,
su griūvančiomis sienomis. Na-
muose, paprasta spynele užra-
šius, jau dešimt metų trūnija
garsaus filosofo archyvas. Nėra
prie namo nė jokios memoriali-
nės lentelės. Tokia lėta kores-
pondentas vis dėlto rado prie na-
mo, kuriame Adomas Mickevi-
čius parašė "Poną Tadą". Mar-
murinė lenta skelbia: Šiuose na-
muose garsus lenkų poetas Ado-
mas Mickevičius parašė poemą
"Ponas Tadas".

Tik dirstelkim į save, kur jūr-

gio Savičio archyvai ir kaip nūn
atrodo jo "Ariogala"? Kas girdėti
apie Šeinaus archyvus? Sėdėsi
išeis ilgas ir šurpulingai slogus...
Kažin ar priims istorija išeiv-
ijos pasiteisinimus, jog ne pa-
likimai buvo galvoje tremties var-
guose? Juk turtai pertekusi "eg-
zile" supila kalnus dolerių ne-
permanentiems, o tik spektakli-
nėms vertybėms.

Dabar ALKA, nuostabus pre-
lato Pranciškaus Mykolo Juro
kūrinys, ieško būdų tapti kultū-
rinio vertybių saugykla. Norima
suteikti 300.000 dolerių jo sta-
tybai. Bet iki šiol mūsų spaudoje
nematyti statybinės propagandos
šiai per visus nežymiai sumai-
sukelti...

Atrodo, ALKA, kaip joks kitas
projektas, gali būti vertinga per-
manentinių kultūrinių vertybių
saugykla. Ugniai impregnuotas
pastatas turi būti pastatytas!
Vieta už didelių gyvenviečių ri-
bos. Prie ALKos saugyklos rei-
kėtų apgyvendinti keletą suma-
nių pensininkų, kurie galėtų
dirbti archyvinį darbą, prižiū-
rėti, palaikyti tvarką. Tai viskas
dabar lengvai įvykdoma. Kuklia
statybos projekto suma turtin-
gą lietuvių neturėtų pasiten-
kinti. Kaip lietuvių fondai plau-
kia nuolatiniams įplaukams — įna-
šai, tolygiai ir ALKA turėtų bū-
ti aukotojų dėmesys. Tuo keliu
Amerikoje ir Šveicarijoje ejo len-
kai. Jie sukūrė šia imponantiškų
lenkų kultūros muziejus.

Panašiu keliu eidami, ir mes
neturėtume permanentinių kultū-
ros objektų laidotuvių, bet jų
sankaupa, apsauga, mūsų įkūny-
ta meilė savo šventenybėms. Sa-
lygomis gerėjant, ALKA taps mu-
ziejumi. Lietuvių archyvas, kuris
kaupia istorinę, statistinę me-
dią, atrodo, nepuoselėja mu-
ziejinių tendencijų.

Šiomis dienomis Rašytojų drau-
gos pirmininkas L. Andriekus
lankėsi mūsiojo rašytojo Anta-
no Tulio namuose. Gal būt, tai

TRYŠ PRANCŪZAI APIE OSKARĄ VLADISLOVĄ MILAŠIŲ

VIKTORIJA SKRUPSKELYTĖ

Oskar Wilde posakiau, Mila-
šiaus kūryboje susitinkame ne
talentingą poetą, bet gyvą poe-
ziją: "Voici Milosz — la Poé-
sie," pastebėjo Oscar Wilde,
1898 metais, susitikęs jauną, 21
metų poetą. Milašius — tai didė-
lės jėgos ir išskirtino gilumo
poetas, rašęs prancūzų kalba,
tačiau gimęs Lietuvoje ir save
laikęs lietuviu. Prancūzijoje, ra-
šytojų ir literatūros specialistų
tarpe, Milašiaus vardas yra ži-
nomas. Jo kūrybos apybraižų
bei ištraukų randame literatūros
žurnaluose, poezijos antologijo-
se, vadovėliuose, periodinėje,
kartais net ne literatūrinio po-
būdžio spaudoje. Galima sakyti,
kad Milašius čia yra tapęs kla-
uku, dažnai cituojamu ir dažnai
minimu poetu. Tačiau jo kūryba
nėra gausiai aiškinta. Palyginti
ti negausi, hermetiška, turinti
ryškių mistinių tendencijų, ji
nepatraukia mažą mėgėjų būrį
— tik tuos, kurie poeziją laiko
monogaus dvasios išraiška, inst-
rumentu pasaulio dvasinei di-
mensijai atidengti. Milašiaus
poezija taip pat yra unikumas.
Išaugusi plačios skaitybos ita-
koje, bet išlaikiusi stebėtinai ori-
ginalumo bruožų, ji nei prateis-
ia ryškiąsias posimbolines prancū-
zų literatūros tradicijas, nei pa-
rengia kelių paskutiniųjų de-
šimtmečių lyrikui. Ji yra savo-
tiska šimtis, atsiskyrėlio ir vie-
nišo poeto balsas, skaitytoją už-
buriantis neįprastu skambėji-
mu, minties gelme bei mistinė-
mis užuominomis.

Šių metų gegužės mėn. suėjo
šimtas metų nuo Milašiaus gi-
mimo. Ta proga krepiausiai į tris
prancūzų rašytojus bei literatū-
ros specialistus: André Silvaire,
Milašiaus leidėją ir Les Amis de
Milosz draugijos vicepirminin-
ką; Jean Cassou, poetą ir Mila-
šiaus gerą draugą; Hubert Juin,
rašytoją, kritiką, Le Monde ir
kitų žurnalų bendradarbį. Jie
visi sutiko pasidalinti įspūdžiais
bei nuomonėmis apie Milašį su
"Drango" kultūrinio priedo
skaitytojais. Jų pagrindiniasias
mintis čia kiek sutraukta forma
savais žodžiais perteikiu.

ANDRÉ SILVAIRE

— Jau eilė metų skirate daug
laiko ir energijos Milašiaus ra-
šams surinkti ir atspausdinti.
Kada susipažinote su Milašiaus
kūryba? Kas Jus ir Jūsų bend-
ramintinius paskatino įsteigti Les
Amis de Milosz draugiją, rūpin-

pirmoji kregždė, besirūpinant
rašto žmogaus kūrybinio paliki-
mu? Gal būt, ALKA ilgiam pri-
glaus Tulio permanentines ver-
tybes: rankraščius, medžiaginius
objektus — juk visa tai, kaip vy-
nas, eina brangyn, laikui srue-
nant... Eina brangyn kultūros
biržoje.

Būtų, aišku, reikalui labai
naudinga, jeigu pokalbiai ir dis-
kusijos šią temą spaudoje dar
labiau aktualintų ir plėstų.
J. Gl.

Georges Rouault (prancūzas, 1871-1958)

tis poeto raštų išplatinimu ir iš-
populiarinimu?

— Milašiaus asmeniškai nepa-
žinau, nors jo poezija susidomė-
jau dar prieš Antrąjį pasaulinį
karą, prieš 1939 metus (Mila-
šiaus mirties data). Susirinkę
draugai, jauni, tik pradėdantys
rašyti poetai, skaitydavome Mi-
lašiaus nuostabias, paslaptingas
frazes, žavėdavomės jo kūrybos
mums visiškai naujais, neįpras-
tais akcentais. Tačiau nedrįsda-
vome poeto užkalbinti, su juo
asmeniškai susipažinti. Jis liko
mums kartu artimu ir tolimu
žmogumi, daugiau mokytoju
negu draugu, nors, įsidrąsinę,
poetą kvietėme savo eilėraščių
atspausdinti mūsų redaguojamame
žurnale. Anuo metu mus
ypač traukė Milašiaus kalbos
muzikalumas, jos nuostabus ty-
rumas, kažkoks vidinis švytėji-
bas, jėga, o taip pat ir poeto su-
gebėjimas įsikverbtį į žmogaus
pergyvenimų esmę, ypač kan-
čios esmę, ir juos aprašyti ne-
paprastai jautriais ir aštriais
žodžiais, tarsi iš vidaus. Esu įsi-
tikinęs, kad Milašiaus kūrybą
suprantame tik dalinai. Ji yra
tik turtinga ir įvairi, tiek pa-
slaptinė, kad net ir šiandien,
praėjus keturiasdešimt metų po
poeto mirties, nepajėgiame pil-
nai suvokti ir tinkamai įvertinti
nei Milašiaus muzikalumo, nei
jo nuostabaus humaniškumo,
nei jo skausmo versmų. Galima
sakyti, kad Milašiaus kūry-
ba yra dar neatrasta, nesupras-
ta. Ši mintis mus, Milašiaus
draugus ir gerbėjus, kaip tik ir
paskatino steigti draugiją, kuri
rūpintųsi Milašiaus kūryba bei
jo literatūrinio palikimo, ska-
tintų tiek literatūros specialis-
tus, tiek poezijos mėgėjus pa-
justi ir pripažinti šio didelio
poeto vertę.

— Jūs esate leidėjas ir todėl
gerai pažįstate prancūzų litera-
tūrą, ypač dvidešimto amžiaus
poetus. Gal galėtumėte keletu
žodžių apibūdinti Milašiaus kū-
rybą, t. y. ją palyginti su kitų
prancūzų poetų darbais.

— Milašiaus kūryba mane vi-
sada stebino tuo, kad čia visi-
škai neįtampa kitų poetų ita-
kos. Nors Milašius gerai pažino
didžiuosius prancūzų poetus,
pvz. Rimbaud ar Baudelaire, jis
sukūrė visiškai kitokią, savitą
poetinį stilių ir todėl nepriklauso
jokiai poetinei srovei. Mano
nuomone, Milašius yra vienintelis
autentiškas filosofinės poezijos
atstovas, tobulai sujungęs
sulydęs poezijos ir filosofijos
sąvokas. Tiesa, devyniolikame
šimtmetyje pavyzdžiui Alfred
Vigny ar Victor Hugo kūryboje,
pasitaiko filosofinio turinio ei-
lėraščių. Tačiau tai tėra silpno-
ki ir dirbtiniai bandymai poezi-
ją praturtinti filosofinio pobū-

H. Toulouse-Latrec (prancūzas, 1864-1901) Jane Avril šėna iš Moulin Rouge
Wadsworth Atheneum, Hartford, Conn.

vienu didžiųjų prancūzų poetų,
kurio vertė lygi André Gide ar
Paul Valéry vertei. Milašius gal
net pralenkia kitus mūsų am-
žiaus kūrėjus. Jis ryškiai išsi-
skiria iš jų tarpo.

— Būtų įdomu sužinoti, ku-
riuos Milašiaus veikalus ypač
mėgstate, kuriuos ypač vertina-
te?

— Be abejo, yra skaitytojų,
kurie išskirtinai pamilę vieną
kurį Milašiaus veikalą, pavyz-
džiui jo dramą-misteriją *Miguel
Mañara*, ankstyvųjų eilėraščių
rinkinį *Les Sept. Solitudes* ar
kiek vėlesnį, filosofinių tenden-
cijų *Ars Magna*, gal romaną
L'Amoureuse Initiation, kuri
tarp kitko, netrukus atspaus-
dins populiarų knygų leidyklą
Le Livre de poche. Aš tačiau
manau, kad Milašiaus veikalai
sudaro visumą. Jei norime poe-
tą pažinti, turime skaityti ir jo
poeziją, ir jo misterijas, ir jo
mokslo bei politinio pobūdžio
prozą. Tik Milašiaus kūrybos
visuma mums parodo jo minties
gilumą bei nuostabų vientisi-
umą, jo itin plačią apimtį, jo itin
stiprią metafizinę tendenciją,
kuria laikau viena svarbiųjų
Milašiaus bruožų. Milašius yra
poetas - metafizikas giliaja šio
žodžio prasme.

Man asmeniškai, kaip Mila-
šiaus leidėjui ir Les Amis de Mi-
losz draugijos vicepirmininkui,
būtų malonu, jei lietuvių Ame-
rikijoje daugiau susidomėtų šio
didelio lietuvių kilmės poetu kū-
ryba. Ne vieną Jūsų, tur būt,
ypač domintų Milašiaus politi-
nio pobūdžio straipsniai.

JEAN CASSOU

— Jūs esate vienas iš nedau-
gelio gyvųjų prancūzų poetų,
kurie Milašį artimai pažinojo-
te. Įdomu, kuriuos Milašiaus as-
menybės, ir žmogaus ir poeto,
bruožus Jūs ryškiausiai prisie-
menate? Kurie Jūsų draugystės
momentai Jums ypač brangūs?

— Milašius yra vienas nuo-
stabiųsųjų ir puikiausių žmonių,
kuriuos man teko mano gyveni-
me susitikti. Tik su Milašium
susipažinęs, suvokiau, kad tai
didelio neįkainojamo talento
poetas regėtojas, nepaprastos
intuicijos, sakyčiau, net vizijos
žmogus, turįs ypatingos galios
suprasti dvasinę pasaulio di-
mensiją. Būdavo momentų, ka-
da Milašius staiga tarsi nutol-
davo nuo mūsų, atitrūkdavo nuo
mūsų kasdieniškos buities ir pa-
sinerdavo toje mistinių vizijų
sferoje, kuri maitino jo kūrybą.
Jis į mus tada kalbėdavo tarsi
iš kito pasaulio. Tačiau su Mi-
lašium buvome geri draugai,
geri bičiuliai. Dažnai susitinka-
vome restorane, kavinėje ar sve-
čiuose ir išsiskirdavome, tārda-
mi visiškai paprastus žodžius:
"Susitiksim trečiądienį aštun-
tą valandą vakaro". Suprantate,
Milašius gerbiau ir mylėjau kaip
draugą, kaip artimą žmogų.
Vertinau jo malonų ir mandagų
būdą, mėgau jo humoro bei iro-
nijos gyslelę, jo linksma nuotai-
ką, stebėjausi jo vaikišku atvi-

(Nukelta į 2 psl.)

TRYŠ PRANCŪZAI APIE O. V. MILAŠIŲ

(Atkelta iš 1 psl.)

rumu ir naivumu, kartais imitavau jo spalvingą lenkišką akcentą ar jo perdėtai mandagius išsireikšimus. Anais prieškario metais Milašų dažnai sutikdavau ir todėl jį pažinojau kasdienišku įvykiu bei aktualiu šviesoje. Niekad neįsivaišino minčių, kad jo gimimo šimtmečio proga teks šiais paprastais prisiminimais dalintis su žurnalo skaitytojais ir literatūros istorikais.

Vienas ryškiausių mintyje išlikusių momentų — tai mūsų, tur būt, paskutinis susitikimas l'Aigle Noir (Fontainebleau) restorane, kurį Milašius buvo paskutiniomis metais ypač pamėgęs. Tą popietę pokalbis nukrypo į politinę padėtį Europoje. Ir Milašius, turėjęs tikro pranašo temperamentą, man aiškino, kad kils konfliktas tarp Vokietijos ir Rusijos Lenkijos klausimu. Prisimenu, jo įtampas ir susirūpinimo pilnus žodžius: konfliktas tęsis kelerius metus. Šis juodo tunelio gale išskaitau žodį Amerika. Bet pirmą teks išgyventi siaubingų momentų. Milašius pramatė Antrojo pasaulinio karo katastrofą, ir tai jam buvo sunki našta, jo paskutinių dienų agonija.

— Zinau, kad Milašius, Lietuvos chargé d'affaires ir vėliau atstovas Prancūzijoje, Lietuva mylėjo ir jos reikalus rūpinosi iki paskutinių dienų. Būp idamu iš Jūsų išgirsti, kaip Milašius Lietuvą įsivaizdavo? Kokia buvo Lietuvos reikšmė poetui?

— Milašius ypač traukė kilmės klausimas. Jis atrinko ir su didėle aistra studijavo įvairių tautų, tikybų bei kalbų kilmės problemas, nuolat ieškojo pirmųjų šaltinių, gilinosi į savo paties praeitį, siekdamas ir protu ir vaizduote suvokti savo dvasinės bei kultūrinės šaknis.

Kai 1918 metais susikūrė Lietuvos valstybė, Milašius, kuris, kaip žinote, buvo Lietuvos delegacijos narys Versalio Taikos konferencijoje, tarsi atrado seniai pamirštą ar poetui išvis anksčiau neegzistavusią gimtinę — Lietuvą. Sakėčiau, kad Milašius savo mintyse sukūrė Lietuvą. Kiek vėliau Philippe Berthelot, Milašiaus draugas ir Užsienio reikalų generalinis sekretorius, mėgęs poetus skirti diplomatinėmis pareigoms, Milašiui pasiūlė, rodo, Lietuvos chargé d'affaires pareigas. Taip Milašius tapo diplomatu. Lietuva poetui buvo divprasmė realybė. Kaip ir visi didieji poetai, jis gyveno dviejose, vaizduotės ir aktualijų sferose ir todėl Lietuvą matė dvejopu požiūriu. Ji poetui buvo paslaptinga, fantazijos ir vaikystės prisiminimų šalis, legendų kraštas, magiška jėga, nuolat traukusi poetą, nuolat maitinusi jo kūrybingumą šaknis; sakėčiau paties Milašiaus dvasios būseną, intymioji jo minčių dalis, kurią jis siekė išreikšti žodžiais. Tačiau Lietuvą poetui taip pat buvo konkretus, Baltijos pajūryje įsikūręs kraštas, geografinė ir politinė realybė, savo ruožtu nuolat stiprinusi ir maitinusi tą pirmąją, Milašiaus vaizduotėje egzistuojančią Lietuvą. Savo raštuose Milašius apie Lietuvą kalbėjo poezijos kupiniais, bet konkrečiais žodžiais, kurie sudaro ryškų ir suggestionuojantį paslaptingo paukščio ir miškų krašto vaizdą: „je vous conduirai vers une contrée étrange, vaporeuse, voilée, murmurante...”

— Ar būdavo progų su Milašium pasikalbėti literatūros bei poezijos klausimais? Ar poetas mėgo literatūrines diskusijas?

— Literatūrinės diskusijos? Tikrai ne. Milašius išvis neketė klausinoti, kas yra poezija, kokios jos užduotys. Poezijos ar poetiško kumo definicijos — tai literatūros kritikų reikalas. Milašiui neturėjęs jokios reikšmės. Poeziją Milašius suprato organiška prasme. Ji buvo ne tik natūrali, bet būtina jo dvasios ir intelekto išraiška, jo santykis su pasauliu, su visata, jo asmeninis ir vidinis gyvenimas, jam skirta dalis, kurią poetui buvo itin svarbu suvokti. Kai kas mano, kad paskutiniaisiais metais Milašius metė rašyti eilėraščius, kad jis nusivylė poezija ir ją laikė tik žmogiška, tik žmogiškumo išraiška. Ši nuomonė nėra tikslė. Milašiaus paskutinių dienų studijos ir apmąstymai praeitį jo ankstyvesniąją lyriką ir sudaro reikšmingą jo vidinio gyvenimo dalį. Milašiaus dvasiniame gyvenime, ir todėl jo kūryboje patį plačiausia prasme nematau jokių lūžių.

— Ar Jūsų nuomone Milašiaus kūryba yra radusi to atgarsio, kurio ji verta?

— Milašius neturėjo nei garbės, nei pripažinimo. Jis kartais atrodydavo tarsi ne šio pasaulio žmogus, visiškai indiferentiškas. Jis nesirūpino savo veikalų atspausdinimu, nesistengė apie save sutelkti gerbėjų ar mokinių būrio. Tai, žinoma, viena priežasčių, kodėl Milašius dar ir šiandien nėra pakankamai pripažintas. Antrąją priežastį galima laikyti Milašiaus originalumą bei įvairumą. Jo kūryba yra tiek išsiskirianti, tokios plačios apimties, kad neįmanoma jos suklasifikuoti ir priskirti prie kurios nors mokyklos. Milašius laikau vienu didžiųjų poetų, kuris toli gražu nėra tinkamai įvertintas. Ta prasme Milašius yra ateities poetas.

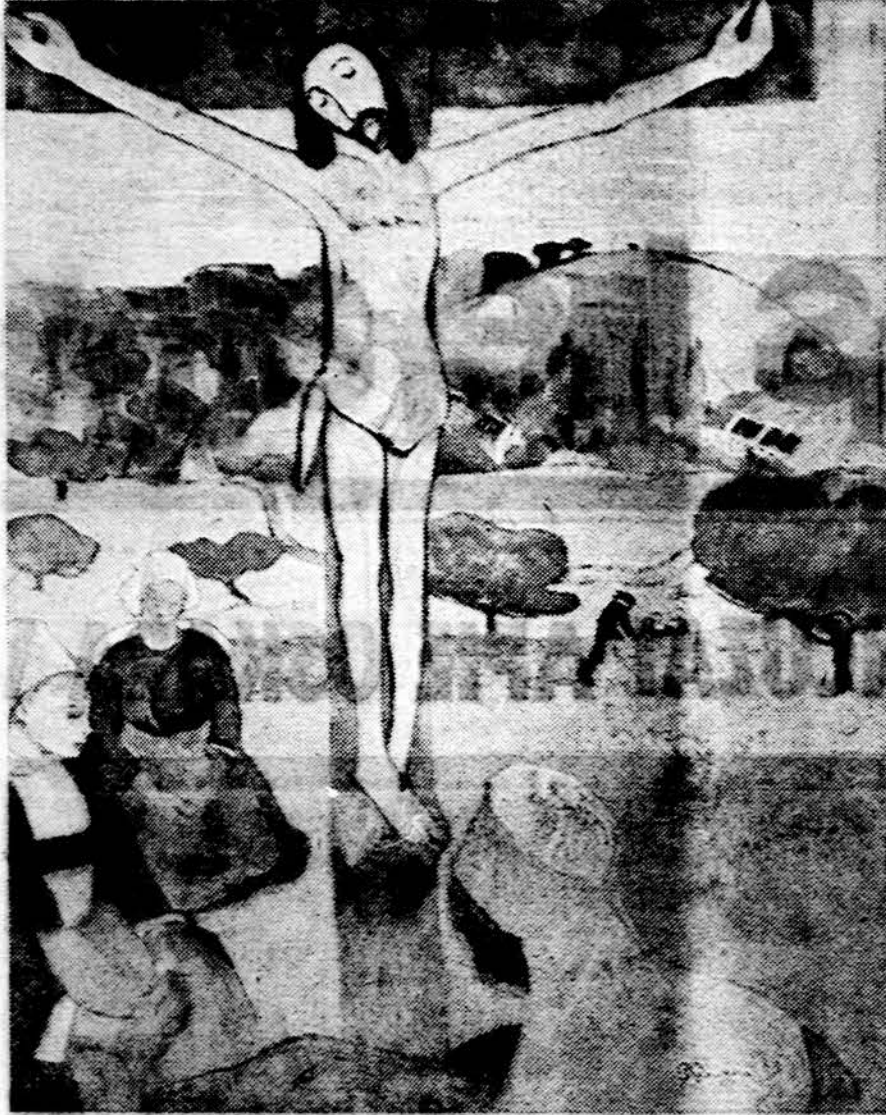
HUBERT JUIN

Laiškų užklaustas. Hubert Juin Milašių apibūdino šiais žodžiais:

„Visų pirma, Milašius yra balsas, nepaprastas balsas, turįs savitą ir nepakartojamą melodiją. Anais tamsiais metais, kai netikėtai susipažinau su Milašium kūryba — o tai buvo juodosios Antrojo pasaulinio karo valandos — mes nebuvome įpratę atsiverti poezijos nelauktai žiniai. Mes rankose laikėme ginklą. Poeto Pierre Jean Jouve žodžiais tariant, mes svajojome apie ginklo poeziją. Staiga, stabtelėjome. Kažkas į mus kalbėjo, mums snibždėjo, pasakodamas apie brangius ir nepamirštamus daktus. Tai buvo

Viktoras Petravičius

Paul Gauguin (prancūzas, 1848-1903) Nukryžiuojamas (The Yellow Christ) Albright Dailės galerija, Buffalo, N. Y.

Latvių knygų derlius išsivijoje 1976 m.

Laukraštyje „Latvija“ šiu metų pradžioje L. Rumaks tą derlių susumavo. Suminėm jo paskelbtus duomenis.

Apžvalgoje Rumaks aptaria knygas, kitos dar spausdėję. Bet bendras 1976 m. latvių knygų skaičius siekia 200. 1975 m. jų buvo išleista 191. Pessimistų pranašavimai neišsipildė, knygleidyba tebežydi. „Palyginus originalius romėnus, teatro veikalus su gyventojų skaičiumi pačioje Latvijoje, išsivijoje nesame blogesne padėtyje“, rašo Rumaks.

Mūsų tremties pesimistai knyga laiko tik grožinės literatūros knygas, nekreipiant dėmesio į kito turinio knygas, kurios sudaro 3/4 bendro skaičiaus. 1976 metai vėl patvirtina, kad nėra ko baimintis dėl grožinės literatūros. Per praėjusius metus išleista 16 prozų knygų, 15 poezijos, 3 dramų (daugiausia, negu okupuotoje Latvijoje) ir 3 novelių knygos, iš viso 37. Atsiminimų ir istorinio turinio knygų išleista 24. Jei okupuotoje Latvijoje po Helsinkio susitarimo daugiau išleista ateistinio turinio knygų, tai tremtyje jos neturėtų pareikšmėti. Išsivijoje per praėjusius metus išleista 11 religinio turinio knygų. Tenka pažymėti, kad per praėjusius

Milašiaus balsas. Jis tyliai kalbėjo nepakartojama kalba apie Lafoteno mirusiuosius, apie karalienės Karomamos žavumą.

Jo žodžiai išreiškė pastovumą: poetas mums sakė, kad turime atsigręžti į save, įsiskverbti į savo vidų, kad čia atrastume žodžius. Netrukus, kai į Milašių būvimą įsikaitę, suvokėme, kad poetas kalbėjo apie Žodį (Rašau didžiąja raide kuri ženklinai tai, kas susiję su esme, su būtini). Misko tankumyne, kai sekundė nutildavo ginklų garsai, vienas mūsų mūdavo skaityti Milašiaus tekstą — ir staiga mums atrodė, kad esame naujame pasaulyje.

Po kiek laiko karas baigėsi. Tačiau Milašiui mes išlikome ištikimi. Vos suajėję mūsų (tarsi kokia slapta draugija) rinkome visus mums prieinamus Milašiaus raštus. Poetas mums lydėjo iliuzijų momentais. Jis mūsų neapvylė, iliuzijoms išsiblaškė. Jis mums įkvepijo pamėgimą meno, kuris egzistuoja anapus regimų reikšmių. Ar magna men? Aš esu tikras, kad Milašiaus kūryba, kuri išliko gyva, poetui mums, mus pavertė poetais. Jis mums padovanojo žavesio dovaną ir mus įtikino paklusti tikriesiems poezijos reikalavimams.

Milašiaus kūryba man yra toji nedidelė, iš žodžių padaryta lemputė, kuri šviečia ankščiau sio bokšto viršūnėje net ir tada, kai visa aplinkui gesta, nyksta, eina nebūties kryptimi. Šių dienų prancūzų skaitytojai Milašius yra neįkainojamos vertės bendraamžis. Ir tai todėl, kad jo kūryba imponuoja ir išlieka „gyva“.

mi. sustiprėjo „okupuotos Latvijos“ tematika ir šių knygų pareikšmė. Kalavimas nėra mažesnis už dailios literatūros knygas.

Svetimomis kalbomis išleista 20 knygų. Dailios literatūros rašo svetima kalba, bet turi platesnį skaitytojų ratą. Taip pv. Zenta Maurina ir kit. Svetima kalba rašo ir latvių mokslininkai, bet didžiausia dalis knygų svetima kalba yra Latvijos populiarumo knygos ir latvių teisių gynimas. Metraščiu ir kalendorių skaičius liko nepasikeitęs. Latvių knygų skaitytojams vėl dvi storos knygos. Našlaitės dalia teko vaikų knygoms, muzikos ir meno knygoms: perspausdinta tik viena vaikų knyga.

Pastebėta, kad su bendru kaimu kitių paklio ir knygų kainos. Tai atspindėta ir knygų rinkoje, nes knygų pabrėžė dauguma yra senieji skaitytojai, kurių materialinės lėšos vis sunkėja. Jie daugiau kreipiasi į bibliotekas, ir taip mažėja knygų tiražas. Jaunoji karta išsivijoje nepasitiki didelių latvių knygų skaitymą.

Knygledyboje svarbią reikšmę turi ne vien autoriai ir skaitytojai, bet ir knygų leidėjai, raidžių rinkėjai, knygų platintojai. Deja, jie kadrai sensta ir mažėja. Leidėjai,

rimė atsigręžti į save, įsiskverbti į savo vidų, kad čia atrastume žodžius. Netrukus, kai į Milašių būvimą įsikaitę, suvokėme, kad poetas kalbėjo apie Žodį (Rašau didžiąja raide kuri ženklinai tai, kas susiję su esme, su būtini). Misko tankumyne, kai sekundė nutildavo ginklų garsai, vienas mūsų mūdavo skaityti Milašiaus tekstą — ir staiga mums atrodė, kad esame naujame pasaulyje.

Po kiek laiko karas baigėsi. Tačiau Milašiui mes išlikome ištikimi. Vos suajėję mūsų (tarsi kokia slapta draugija) rinkome visus mums prieinamus Milašiaus raštus. Poetas mums lydėjo iliuzijų momentais. Jis mūsų neapvylė, iliuzijoms išsiblaškė. Jis mums įkvepijo pamėgimą meno, kuris egzistuoja anapus regimų reikšmių. Ar magna men? Aš esu tikras, kad Milašiaus kūryba, kuri išliko gyva, poetui mums, mus pavertė poetais. Jis mums padovanojo žavesio dovaną ir mus įtikino paklusti tikriesiems poezijos reikalavimams.

Milašiaus kūryba man yra toji nedidelė, iš žodžių padaryta lemputė, kuri šviečia ankščiau sio bokšto viršūnėje net ir tada, kai visa aplinkui gesta, nyksta, eina nebūties kryptimi. Šių dienų prancūzų skaitytojai Milašius yra neįkainojamos vertės bendraamžis. Ir tai todėl, kad jo kūryba imponuoja ir išlieka „gyva“.

vieton 8-12 knygų, išleista 3 knygos, kiti išpardavinėja sens laidas.

Grįžtant prie 1976 metų latvių knygų, pamėnime jų leidinius. Dailiosios literatūros išleista 12 romanų: E. Andersons „Viskas mai-nosi“, I. Berzins „Bendrininkas“, A. Dziliuno „Kuršiemėle našaitė“, E. Eglis „Penkios dienos“, E. Freimano „Du pasauliai“, I. Greb-dės „Sėjėjas išėjo sėti“, I. Gubinins „Apiešime be menulio“, R. Ridz-nieko „Aukso motociklas“, T. Zelt-nio „Lėliu meistras Engelis“. Tremtyje atspausdinta ir keli okupuotos Latvijos autorių kūriniai: V. Koj-ako romanas „Baimės“ ir S. Kald-upio pasaka „Didžioji kalvė“. Iš lie-tuvių kalbos išversta B. Pūkelevi-čiūtės romanas „Rugsėjo šeštade-nis“, Novelių knygos: L. Barenės „Dėl ramybės“, K. Strodo — „Ne-galiu verti, negaliu juoktis“, J. Zarino — „Baltežerio vandens so-das“. Labiausiai skaitomi romanai, novelės mažiau.

Iš poezijos kūrinių pirma vieta tenka Australijoje gyvenančiai po-etei Marai Kalmanei — „Zemei ir žmonėms“ ir iki šiol nežinomai po-etei Ainai Ozolinai — „Atsiminimų žiedai“. Nauji poezijos kūrinių yra Baibos Bicoles „Buriant“, E. Dzel-zito „Sonetai, sonetai, rondo“, M. Gutmanės „Kas žinos papasakoti“, H. Kraujos „Zydinčios vėtrės“, J. Kronbergio „Parakas“, N. Leema-nio „Aš pasaulio turguje“, J. Lind-bergo „Dyzk mane pirmą, mano namai toliau“, E. Patvaldienio „Metų atspindžiai“, V. Pelecio „Naktį“, B. Sankevičiūtės „Balti beržai“ (išparduota), T. Tomsono „Danse macabre“, E. Tuterio „Sro-vės laisvė“, J. Viksnos „Penkios naktys“ latvių ir anglų kalbomis. Ar dėl poezijos gausumo, ar dėl „elivimo sau“, ar dėl kitos prie-žasties, bet poezijos pareikšmė yra labai menkas. Okupuotoje Lat-vijoje tačiau poezijos pareikšmė yra labai gyvas. Skaitytojai ten ieško rasti eilėraščių vilties į šviesesnę ateitį.

Tačiau dramų veikalai okupuotoje Latvijoje dykinėja. Tremtyje autoriams už dramų turinį jos pa-vojus negresia, tad ir 5 nauji kūri-niai: G. Griezės „Tautiečio Zupeno prabudimas“, A. Rubenio „Balta atėjo našlaitė“, „Benamis ieško baimės“ ir M. Zerteto du veikalai „Nafra“ ir „Juodgalvis“.

Novelių rinkinius išleido J. Kli-dejs „Pažėstas gyvenimas“, K. Raudvilis „Laikmetis atnaujinto-jai“, E. Virzo „Jauna junda“.

Gausi atsiminimų literatūra: A. Bariso (iš vokiečių kalbos) „Mano maloniasieji metai Latvijoje“, A. Berzins „Pažįstami veidai“, K. Kezbero „Mano Roma ir Meka“, A. Khvo „Latvijos nepriklausomybės metai“, arkivyskupo A. Lūsio „Zmogus be namų“, A. Ozolinio „Litimo keliuose“, K. Ozolinio „At-siškelt“, E. Ozolo „Atsiminimai apie Melupės valsčių“, M. Vėtros „Mano baltasis namas“ (opera), J. Zarino „Kępurė su auksu varpa“.

Turtingas yra istorinių knygų skyrius: A. Sildes „Latvijos istori-ja 1914-1940“, A. Johansono „Lat-vijos kultūros istorija 1710-1800 ti (647 psl.), A. Aizsinieko „Latvijos ūkio istorija 1914-1945“, A. Berzi-no „1939 metai“, A. Dravnieko pataisyta Latvijos literatūros istorijos 1944 m. publikacijos nauja lai-da. Perspausdinta L. Berzins bio-grafinė brošiūra apie pirmąjį latvių Biblijos vertėją Ernestą Gliką, E. Dunsdorfo „Latvių istorinis atlasas“, ir 1929 m. išleista Valmieros pulko istorija. Iš serijos „Latvių karavirai II-me pas. kare“ išleista jau ketvirta knyga, antra ir trečia spausdinama. Naujai atspausdinta Rusovo „Līvōnijos kronika“. Tre-čia laida išėjo Germanio „Latvių tautos išgyvenimai“.

Apie okupuotą Latviją J. Dzin-tars (pseudonimas) aprašo keliones po Latviją. A. Lejinsas aprašo savo keliones įspūdžius Latvijoje. Gorkio gatvėje, nr. 11a. A. Plaudis išleido savo artimųjų laiškų rinkinį „Mirusieji apskundžia“, knyga vertinama į anglų ir švedų kalbas. J. Blumbergo redakcija tęsia raštų rinkinį „Latvija šiandien“, kelionės aprašymus per JAV duoda K. Pe-tersono knyga „Laikykis Amerika, latviai ateina“. Išversta ir žymaus autoriaus T. Hejerdalio knyga „Fatu-Hiva“ apie rojus paieškoji-mą Ramiajame vandenyne.

Religinio turinio knygų lentynoje: Janyons Bebrės, Australijoje, „Senoji Testamento pasakojimai“ — „Meilės testamentas“, atspaus-dinta A. Freijo religiniai ir etiniai apmąstymai „Apie šventą ir gerą“, išleista J. Rosentalio apmąstymų knyga „Mirtingas suteikė nemirtin-gumą“ ir J. Lūkaso Brazilijoje, „Stebuklinga mielaširdystė“, pas-toriai H. Grislis, T. Gulbis ir J. Strautnieks išleido maldaknygę; A. Koleski išleido knygą „Jėzus mūsų išganytojas“, religinis žurnas-las „Cela Biedra“ (Kello Draugas).

išleido bibliografinį katalogą knygų 1956-1975 m.

Kalbotyros veikalų išleista: L. Ziemeles „Praktiškas latvių kalbos ir rašybos vadovas“ (trečioji lai-da); J. Endzelinio „Kalbos įvairo-s klaidos“, „Latvių literatūros chrestomatija vidurinės mokykles IV-ai klasei“, A. Kalniņas išleido savo kalbotyros raštų rinkinį.

Iš knygų, išleistų svetimomis kalbomis, tenka paminėti vokiečių kalba spausdintą raštų rinkinį „Ac-ta Baltica XV tomas; H. Berzins naują religijos istorijos knygą „Lichtgott der alten Letten“, Zen-ta Maurina išleido „Mein Lied von der Erde“ (antra laida) ir „Im An-fang war die Freude“, „Um des Menschenwillen“, „Mozak des Her-zens“, A. Landmanis anglų kalba išleido „Persist of Perish“ — So-viet Russia Destroying Baltic Peo-ples; K. Osis vėl „Man Among His Peers“. Apimti ir brangiausia 1976 m. knyga yra bibliografo J. Krės-linio „Foreign Affairs Bibliography“

1952-1972, 941 psl., \$42.50. Savo lė-šomis išleistas A. Iomico „Messa-ges to Mankind“ ir E. Kalmės „Between Two Midsommer Nights“, G. Bērziņas, Australijoje, išleides valgyklų vadovą „Where to Dine in South Australia“, J. Mar-tinsonas tęsia savo knygų leidimą, išleido „The Commendments of Christ“, Rysum su JAV 200 metų sukakties jubiliejumi ALA yra iš-leidusi reprezentacinę brošiūrą „Latvija“.

Tenka pažymėti prof. E. Paps-dorfo redaguotą Archyvo XVI to-mą (ūkis) ir Archyvo V tomo (me-nas) naują laidą. Metraščiu: „Akademiniis gyvenimas“ nr. 10, „Geležinkelietis tremtyje“, „Karo invalidas“, „Lačpėsis“, pusmetiniai leidiniai „Labieta“, „Universita-tas“, „Zemė ir tauta“.

Dr. E. Saulė tęsia savo manus-criptų seriją apie latvius. Išėjo 25 ir 26 sąsiuviniai, pasiekiantys 3298 psl. tekstą.

(Nukelta į 4 pusl.)

Tel. PR 8-3229

DR. ANNA BALIUNAS
AKIJ. AUSJ. NOSIES IR
GERKLES LIGOS
2358 West 63rd Street
Valandos pagal susitarimą

DR. K. G. BALUKAS
Akušerija ir moterų ligos
Ginekologinė Chirurgija
6449 So. Pulaski Road (Crawford
Medical Building). Tel. LU 5-6446
Pirmą ligonius pagal susitarimą.
Jei neatliepia, skambinti 274-9004

DR. VL. BLAŽYS
PLAUCIŲ IR VIDAUS LIGOS
Marquette Medical Center
6132 So. Kedzie Avenue
Val: pirmą, antrą, ir ketvirtą
6 iki 7:30 val. vakaro.
Seštą, nuo 1 iki 3 val.
Pagal susitarimą.
Ofiso telef. WA 5-2670
Rezid. tel. WAIBROOK 5-3048

Tel. Ofiso HE 4-5849, rez. 388-2223

DR. PETER T. BRAZIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2434 West 71st Street
Val: pirmą, ketv. 1 iki 6 v. popiet.
Antrą, penktą, 1-5, treč. ir seštą
tik susitarus.

Dr. Ant. Rudoko kabinetą perėmė
DR. EDMUND E. CIARA
OPTOMETRISTAS
2709 West 51st Street
Tel. — GR 6-2400
Val: pagal susitarimą: pirmą, ir
ketv. 1-4 ir 7-9; antrą, ir penk.
10-4; seštą, 10-3 val.

Ofs. tel. 735-4477; Rez. 246-2889
DR. E. DECKYS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
Specialybė — Nervų ir
Emocinės ligos
CRAWFORD MEDICAL BUILDING
6449 So. Pulaski Road
valandos pagal susitarimą.
Rezid. tel. — GI 8-0873

DR. W. M. EISIN-EISINAS
AKUŠERJA IR MOTERŲ LIGOS
GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA
6132 So. Kedzie Ave. WA 5-2670
Valandos pagal susitarimą. Jei ne-
atsiliecia skambinti: MI 2-0001.

DR. A. B. GLEVECKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Tel. — BE 3-5893
Specialybė Akių ligos
3907 West 103rd Street
Valandos pagal susitarimą

Ofiso tel. — PR 8-2220
DR. JANINA JAKSEVICIUS
JOKSA
VAIKŲ LIGOS
2636 West 63rd Street

Pirmą, antrą, ketvirtą, ir penk.
nuo 12 iki 2 val. ir nuo 6 iki 8 val.
vak. seštą, nuo 1 iki 4 val.
Ofs. PO 7-0000, Rez. GA 3-7353

DR. A. JENKINS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3844 West 63rd Street
Valandos pagal susitarimą

DR. K. A. JUCAS
DERMATOLOGIJĄ —
CHIRURGIJA
5214 No. Western Avenue
1002 No. Western Avenue
Tel. atsakoma 12 valandų
489-4441 — 361-4605

Ištaigos ir buto tel. 652-1381
DR. FERD. VYT. KAUNAS
BENDROJI MEDICINA
1407 S. 49th South, Cicero
Kasdien 10-12 ir 4-7
Raskyrus treč. ir sešt.

Tel. ofiso ir buto: OLYMPIC 2-4149
DR. P. KISIELIUS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1443 So. 50th Ave., Cicero
Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vak.
Išskyrus trečiadienius.
Seštadieniais 12 iki 4 val. popiet.

DR. ELIJAH 5-1811
DR. WALTER J. KINSTUK
(Lietuviai gydytojai)
3925 West 59th Street
Val: pirmą, antrą, ketvirtą, ir
penktą, nuo 12-4 val. popiet. ir 6-8
val. vak. Treč. ir seštą, padaryta

DR. IRENA KURAS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
KIDKIŲ IR VAIKŲ LIGOS
SPECIALISTE
MEDICAL BUILDING
7156 South Western Avenue
Valandos: Kasdien nuo 10 val. ryto
iki 1 val. popiet.
Ofiso tel. RE 7-1168; rezid. 239-2919

Ofs. HE 4-1818; Rez. PR 6-9501
DR. J. MESKAUSKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė vidaus ligos
2454 West 71st Street
(71-os ir Campbell Ave. kampas)
Val: pirmą, antrą, ketvirtą, ir
penktą, 3 iki 7 v. p. Tik susitarus

OPTICAL STUDIO
VIOLETA KAROSAITĖ
7051 So. Western Ave. Tel. 735-4466
Pritaikomi akiniai pagal gydytojų
receptus.
Didelis akinų rėmų pasirinkimas.
Val: pirmą, antrą, penktą, 10-5:30
Ketv. 1-8 v. vak. Sešt. 10-4 v. p. p.
Trečiadieniais uždaryta.

Tel. — 332-4422
DR. ROMAS PETKUS
AKIJ. LIGOS — CHIRURGIJA
Ofis:
111 NO. WABASH AVE.
4200 NO. CENTRAL AVE.
Valandos pagal susitarimą.

DR. FRANK PLECKAS
(Kalba lietuviškai)
OPTOMETRISTAS
2618 W. 71st St. — Tel. 737-5149
Tikrina akis. Pritaikomi akiniai ir
„Contact lenses“
Val. pagal susitarimą. Uždaryta treč.

DR. LEONAS SEIBUTIS
INŽINERIS, POSLES IR
PROSTATO CHIRURGIJA
2656 W. 63rd Street
Val. antrą, nuo 1-4 popiet.
ir ketv. nuo 5-7 vakare
Ofiso tel. 776-2669, rez. 425-5545

DR. J. J. SIMONAITIS
GYDYTOJAS
Adresas 4256 W. 63rd Street
Ofiso telef. RE 5-4446
Receptus tel. GR 6-4447
Val: pirmą, antrą, ketvirtą, ir
penktą, nuo 1 iki 3 val. popiet.

DR. VYT. TAURAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir moterų ligos
Ofis ir rez. 3632 W. 59th St.
Tel. PR 652-4123
Ofiso val: pirmą, antrą, treč. ir
penktą, nuo 2-4 val. ir 6-8 v. vak.
Sešt. 2-5 v. p. ir ketv. laikų susitarus

Ofs. tel. HE 4-2123, namų GI 5-4446
DR. V. TOMASOVIČ
CHIRURGAS
2454 West 71st Street
Val: pirmą, antrą, ketv. ir penktą
2-5 ir 6-7 — 8 antrojo smilginio

Tel. ofiso PR 6-2446
DR. F. C. WINSKURAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3407 West 71st Street
Valandos: 1-4 val. popiet.
Treč. ir seštą, pagal susitarimą

Ofiso tel. 536-1168; namų 636-1168
DR. PETRAS ŽILIOJA
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
4224 S. Normandie Ave.
Val. pirmą, antrą, ketv. ir penktą, 9-7
Seštadieniais pagal susitarimą

Nauji Stratfordo festivalio įspūdžiai

Kanadiškas Stratfordo festivalis, švenčiamas 25-rių metų gyvavimo sukaktį, triumfuoja. Jo garsas pasiekė daugelį pasaulio kraštų.

Po keturių savaitių nuo pirmosios viešnagės, Stratfordą vėl lankiau liepos 9 ir 10 dienomis. Mačiau tris spektaklius. Apie juos čia žiupsnelis nepretenzingų įspūdžių chronologine tvarka.

All's Well That Ends Well

Ši komedija, ją skaitant, atrodo, per daug paika ir nelogiška. Helena, išgydijusi Prancūzijos karalių, mainais gavo vyrą, kuris, per prievartą apvedintas, bėgo nuo jos per Prancūziją ir Italiją ne tik kariaudamas, bet ir merginėdamas. Tik Helena ne iš kelmo spirto, bet iš meilės, pasigavo, atsivijo namo ir... „viskas gerai baigėsi“. Jeigu Shakespeare'as būtų rašęs šio veikalo antrąją dalį, tai mergogauda, vėjavaikis Bertramas gal ir vėl pasileistų per

ALFONSAS NAKAS

kontinentą. Helena gal vėl jį vėjų, o po naujų nuotykių ir vėl „viskas gerai baigtųsi“.

Spektaklio pradžia kiek nuoboda. Jei ne pasipūtėlis, bails, melagis kapitonas Parolles su savo tuščiais bet juokingais tauškalais, jei ne žavingos Helenos pasirodymų scenos, kad ir nuo pagrindinių aktorių (Prancūzijos karaliaus, lordo Lafew ir kitų) ilgų monologų būtų tekę truputį pažiovauti. Taip, ir karalius, sunkiai sirgdamas, monologus lėtino, net sunku klausyti. Bet tai būta tyčinio vilkinimo ir publikos erzino. Reikalai pasikeitė, kai karalius pasveiko. Muzikai grojant, i sceną jis su Helena įsisuko, grakščiai šokdamas bene lengvą menuetą.

Tiesus, dešimtmečiais pajaunėjęs, melsva uniforma apsirengęs, pilnas ugnies, humoro, noro įsakinėti, valdyti. Su juo ir visų kitų aktorių vaidyba įgavo tempą. Sekė daug juokingų scenų iki, kaip sakytą, visiems laimingos pabaigos.

Toks antrus metus Festivalyje besidarbuojančio režisieriaus David Jones darbas.

O aktoriai? Štai tik patys, mano nuomone, svarbiausieji ir didžiausią įspūdį palikę: Margaret Tyzack — Rossillon'o kontesė (jei norit — grafienė); Nicholas Pennell — Bertram; Martha Henry — Helena; William Hutt — Prancūzijos karalius; Leslie Yeo — lordas Lafew. Florence Pater-son — našlė Capilet; Barbara Stephen — Diana. Betgi jau gana, jau gana. Pradėjęs negali nė sustoti, nes per pavardes veržiasi veidai, ir imi regėti, ką kuris ten išdarinėjo...

Ši komedija vaidinama Festivalio teatre. Dekoracijų ten nėra. Tik daug išradimų butaforijos daiktelių. Ir nepaprastai spalvingi Tanyos Moisevitch kostiumai, labai veiksmingos ir žaismingos Gil Wechsler'o šviesos. Beje, Tanya Festivalio dailininkė nuo pat pirmojo sezono! Ak, dar Louis Applebaum'o muzika. Ją, matyt, labai gera, nes niekada nervų negadino.

Ghosts

Henriko Ibseno Šmėklas, tur būt, daugumas skaitytojų kur nors matė? Dėl labai nekomplikuoto scenovaizdžio ir mažo aktorių skaičiaus, net ir mėgėjų teatrui šia dramą stato.

Atmosfera Avon teatre radome europišką. Kaip prieš 40 ir 30 metų Panevėžy, Kaune, Vilniuje, Miunchene, Norvegijoje namo didelis kambarys, pilnas reikalingų ir nereikalingų baldų. Gilumoj veranda, už kurios stiklų — slepiant pilkas dangus (nes „lyja, lyja ir lyja“).

Jei veikalo prieš spektaklį ir nebūtum skaitęs, tragedijos daigus apčiuoptum pačioje pradžioje, Re-

(Nukelta į 5 pusl.)

Antanas Rūkas (1907-1967) skaito savo kūrybą Chicagoje

Antanas Rūkas

SVAJONĖ

Kad aš turėčiau mažą butelį
mažą gatvelę švento Ignato,
tai ten gyvenčiau, laimingas būčiau,
tai ten gyvenčiau tūkstantį metų.

Ten man skambėtų varpai bažnyčios,
ir jiems pritartų maži varpeliai,
ir aš nušvičęs kasdien klausyčiaus,
kaip oidi garsas lenktom gatvelėm.

O šaltą žiemą mano butelį
malkos spragsėtų krosny didžiulę;
aš atsislošęs knygą skaityčiau
arba stebėčiau miegą mėnulį.

Kai nusibostų šitas jaukumas,
eičiau žiūrėti, kaip aikštės bėga,
ir glamonėčiau miesto baroką,
pats atsišlėjęs kokio portalo.

Pasikui lankyčiau gerus kaimynus —
poną Oginskį, senį Sapiegą
ir pažūrėčiau, ar Radvilaitė
skliautuotam rūme vis tebemiega.

Ir vėl sugrįžčiau savo butėlin
mažos gatvelės Ignato švento,
kūrenčiau krosnį, eiles rašyčiau,
išmintį semčiau iš foliantų.

Nepasitūčiau jokio downtowno,
iškryžavoto rėksniais plakatais.
Mažą gatvelę, mažam butelį
tai ten gyvenčiau tūkstantį metų.

PASAKA APIE VAIKUS IR DRUGELIUS

Jau išsakytos visos net ir liūdnos pasakos,
nei vieno žodžio nebėra.
Vaikams pabiro graudžios ašaros,
kad mirė pasaka gera.

Neverkite, vaikai. Nušluostykite skaisčius akis
nuo dangaus.

Aš dar papasakot galiu.
Dar liko pasaka viena. Apie drugelį margą.
Apie drugelį nulaustu sparnėliu.

Jūs net nepamenuot, tarytumėi, senoj gadynėj —
šilkimis laukus ir drugiai...
O kaip toli jie! Svajonės trapios susipynė
ir tarpsta pamažu, lyg laivo žiburiai.

Praeina daug kietų dienų klajonėse,
ir miršti dar nežinomam krašte,
o akyse: žiauriai kankinanti, saldi svajonė —
margi drugeliai lankose.

Nebėr! Nebėr margų drugelių — klyki.
o balsas sklinda pamažu,
nes miršti vienas, kaip tas drugelis atsiliejęs,
pats vienas, mažas... nulaustu sparnėliu.

Antanas Rūkas, rašytojas, režisierius ir aktorius, mirė Chicagoje prieš dešimt metų — 1967. VII. 21. Dešimtmečio liūdnos sukakties proga spausdiname dvejatą jo eilėraščių, paimtų iš 1951 metais Terros Chicagoje išleisto rinkinio „Bokštai, melė ir butis“. Antanas Rūkas buvo gimęs 1907 m. Šiauliuose. VDU Humanitarinių mokslų fakultete studijavo prancūzų ir rusų kalbas, lankė Balio Sruogos teatro seminarą ir A. Jakševičiaus dramos studiją. Plačiai bendradarbiavo periodinėje spaudoje, Vilniuje buvo aktorius Vaidilos teatre. Be jau minėto poezijos rinkinio, 1938 metais išleista taipgi poezijos knyga „Posmai“, o 1958 m. romanas „Suzalotiej“. Kiti pasakytieji darbai: Viršūninkai (pjesė pagal V. Kudirką), Žemė šaukia (premiuotas Jaujūnų ūkininkų sąjungos 1935 m.), Petras Kurnelis (pagal Žemaitę), Bubulis ir Dundulis, Algis Dalgis dalgiajojis ir knyga apie Juozą Adamaitį-Serną „Vienišo žmogaus gyvenimas“. Išvijoje lietuviškojo laisvo baikinio komedijos klasikinį statusą yra įsigijęs spalvingiausias Antano Rūkos sceninis veikalas „Bubulis ir Dundulis“. Tai daugelio teatrinių sambūrių Europoje ir Amerikoje vaidintas ir žiūrovų pamėgtas vaidinimas. Asmeninį autoriaus gyvenimo kelią ir visos tautos likimą liečianti paskutinioji Antano Rūko knyga „Mano tautos istorija“. Tai eiliuota forma lyriškai pasakojami žmogaus ir Lietuvos istorijos vingiai nuo priešistorinių gadynių iki šių dienų. Knyga puošni, su Viktoro Petravičiaus iliustracijomis, išleista 1966 m. Chicagoje. Ji yra lyg ir visą poeto egzistenciją sumuojanti gulbės giesmė. Pasinaudodamas šios knygos tekstu, komp. Darius Lapinskas Chicagoje vėliau parengė įspūdingą muzikinį spektaklį.

Žilalis Jurgis Jankus

Praeitą pavasarį mirė paskutinė Čebliukė. Jų buvo trys, stambios, kampuotos, plačiais pečiais, dar platesnėmis strėnom, ir nė vienas neteko ištėkėti. Elzbieta pasigavo vaiką. Daug kas spėjo nuo ko, o ji pati laikė burną užtaupusi, kol aną žiemą susilaukė. Kaip tvarte. Vaiką įmetė per migio tvorą į laulėms, o pati tvarto kamputyje laukė, kol silpnumas praeis. Rado nukraujavusią, pamėlusią, kaip cukraus vyniojamas popierius. Palaikydami viena kitą pas motiną Kalėdų vaišių, sumalė duoną, persilusi išėjo už tvartuko, šaltas vėjas pertraukė, tą pačią dieną atgulė su plaučių uždegimu ir nebekėlė. Paliko tik motiną, mažytę, smulkutėlę senutę, virvių virvelėmis susivijusiu veidu, ir vyriausias duklė Akvilina. Ta visą laiką buvo prie motinos, bet, ir norėdama, ne ką tegalėjo padėti. Dar maža būdama bėgo per aslą, suklupo ir abi rankas sumerkė į ką tik nuo ugnies nukeltą bulvienės katilą. Rankos išgyti išėjo, bet pirštai paliko sutraukti, kaip grėbliai. Net apsirėngti vienai buvo sunku, o ką bešnekėti apie kokį nors darbą.

Pamiškėje jos turėjo tris dešimties žemės ir mažą dūmę trobelę. Jau nuo kažin kada žemę iš pusės dirbdavo gretimai kaimo ūkininkas Kaplys, tas pats, pas kurį tarpaudama ir Elzbieta dienas pabaigė. Čebli-

nė išsilaikydavo ožką, nusišilvindavo paršiuką, šį tą dar užsiverpdavo, juodviem ir užtekavo. Bet, kai ir motina išsirengė į Rudkalnį, Akvilė gyvenimas tapo nei žiokas, nei toks. Net ožkutę ir tą turėjo papiauti. Kokia iš jos nauda, jeigu pasimilžti negali. Ar iš nykumo, ar iš gyvo reikalo pradėjo eiti per žmones. Nei elgetaudama, nei šiaip sau. Vienur pavalgydavo, kitur moterėlė ką nors į rankas įbrūdavo, kai kur ir kelias dienas palaikydavo. Tarpais sugrįždavo savo trobelėn, pabūdavo, kol valgyti sutekdavo ar kol vienukas ligi gyvo kaulo įsipiaudavo, ir vėl sukdavo į žmones. Pavasarį, tuoj po ledo-nešio, kažin kodėl panūdavo neiti į Pašuvį, pačiam vidury liepto susukti pirštai nebesugriebė turėklų, ir ji nusmuko į šėlstantį pavasarinį vandenį. Kas žino, gal ir jai pačiai ligi širdies pakarto kabėti tarp buvimo ir nebūties.

Kaip ten bebūvo, bet Čeblienės trobelė paliko tuščia. Per vasarą piemenys ir naktigoniai nubaigė kurenti apgrūvusias tvoras, ir ji liko viena susigūžusi po dviem didžiuliais beržais. Kaplys dirbo žemę, kaip dirbęs, tik dabar nebereikėjo nei grūdo atpilti, nei plako atplakuoti. Kas užaugo, užaugo jau vien į jo klėtį ir tik į jo daržinę.

I rudenį vieną dieną piemenys, bekepdami bulves, pamatė, kad iš Čeblienės pastogių dūmai rūksta.

Dega! — sušuko vienas.

— Bėgam pažiūrėti!

— Bėgam!

Palikę pelenuose beskrustančias bulves, nudėgę į pakrūmę, sustojė emė žiūrėti, kada pradės liepsnos pro stogą muštis, bet tuo tarpu net dūmai lyg emė mažėti. Netrukus ir visiškai sustojė. Drąsesnis prislinko, pažiūrėjo pro langą.

— Akvilą sugrįžo, — nuo lango atšokęs sušnibždėjo.

— Eik tu. Akvilą ištraukė iš šuvelės prie Grinkiško, — atvertė kitas. — Uriadnikas buvo nusivėjęs Morkį ir mano tėvą pažiu-

rėti, ar ta pati.

— Ir Kaplys buvo, — pridėjo trečias.

— Kas Kapliui gali tikėti. Jam, kad tik nereikėtų pusės atiduoti. Netaryk, kai vaikščiojo po žmones, nė nakties neleido pernaktuoti. Sakė, turi savo gryčią, eik ir nakvok. Nakvok, kad nė vieno šakalio malkų. Pas mus kelias dienas išbuvo. Paskum tėvas nuvežė malkų, pakūrė krosnį, tai tada buvo namie, kol malkas pabaigė. O Kaplys šaipėsi. Sakė, Gerbenis antrą pačią nori įsitaisyti. Tada Akvilė visiems sakė, kad pavasarį atims žemę iš Kaplio ir atiduos mums, bet nesėpėjo.

— Manai, kad Kaplys būtų užleisęs?

— O kodėl neužleis. Žemė buvo Čebliukės, ne jo.

— Dabar jo.

— Palauk, dar nežinau. Jeigu Čebliukė sugrįžo, tai ne be reikalo. Kai ima vaidintis, tai Kaplys nė į tą pusę nemorės pažiūrėti.

— Gal Kaplys pats užsikūrė? Kępa gal ką?

— Einam pažiūrėti.

— Eikit jeigu norit, aš jau mačiau, kad Akvilė.

— Pasitraukit arčiau krūmų, aš patikrinsiu, — pasakė Gerbeniukas, žiūrėdamas kažin ko tvoravietėje. — Jeigu Kaplys, turėsim degtę sudegti.

Antrą sykį nereikėjo sakyti, visi, kaip pabaidyti žvirbliai, susigūžė pakrūmėje, o kiti net į krūmus sulindo. Tuo tarpu Gerbeniukas susirado didoką akmenį.

— O jeigu Akvilė?

— Išgandys po vieną ir užmaus.

— Dieną skenduoliai nevaikšto. Pamatysit, kai išbėgs Kaplys. Tada tai jau skuskit.

— O tu?

— Manęs nepagaus. O jeigu ir pagautų, nieko nedarys. Kaplys mano tėvo bijo labiau negu ugnies. Pamatysit, išlėkęs pašauks, gerklę po laukus palaidys ir vėl užsida-rys.

Patėjo dar kelis žingsnius arčiau namelio, užvedė ir paleido tiesiai tarpplėn-

Pašokęs arčiau krūmų, emė žiūrėti.

— Iš namuko niekas nesirodė.

— Pamelavai!

— Pamelavai. O iš kur tie dūmai? Nu-eik, pažiūrėk ir pamatysi, kad krosnis kūrenasi.

— Bet daugiau nieko nematėi.

Mačiau krutant pagal priežadą. Visiškai kaip Akvilė. Į kuprą susimetęs, baltaplaukė.

— Eik tu. Matyt, Kaplys ką nors verda ir nenori pasirodyti. Burtus gal kokius. Palaukit, aš dar sykį pamėginasiu, — tvirtai nusprendė Gerbeniukas, išėjo iš už krūmo ir emė ieškoti kito akmens. Tuo tarpu durys kleptelėjo ir tarpdury pasirodė balta galva, o paskui ją ir visas žmogus. Toks nei didelis, nei mažas, ant pilkšvų pakulinio marškinų rusvą liemenę užsimetęs. Patempė kelnes aukštyn, paveržė jas prilaikantį pantį, prisidėjo ranką prie kaktos ir emė žvalgytis. Vaikams jis neatrodė nei piktas, nei bausis. Kitas dar pro duris galvos neiškišęs būtų paleidęs gerklę, o tas tik žvalgosi akis nuo saulės prisidengęs. Ir žvalgosi ne tiek į krūmus, kiek į laukus.

— Vaikiukai, — pagaliau prašneko, — kam jums nuo manęs slėptis. Pažiūrėjot pro langą ir pagalvojote, kad ragana į tuščią trobelę įsiveis. Panorėjot pagądinti. Tai kas. Aš neišsigandau. Ateikit arčiau, pasišnekėsim.

— Taigi, atelkit. O kai ateisim, tuoj imsi pasusius rauti. Jeigu jau nori rauti, tai imk ir pasivyk. Gali mane pirmą, — iš už krūmo išėjo Gerbeniukas. — Pamatysim, kuris greitesnis.

Kiti irgi emė galvas pro šakas kairioti.

— Nežinau, gal ir pavyčiau. Buvo laikas, kai kojas sumesdavau kaip ne bet kas. Tik kad neturiu už ką jus vaikyti. Kai atsisbos tarpusavy šnekėti, atelkit pas mane, pašne-kėsim drauge. Gal aš galėsiu jums pasakyti ką nors dar negirdėtą. Bet dabar pažiūrėkit va ten. Jūsų banda pradeda sukilti. Kažin kurio juodmargė jau želmensy, paskui ją

ir palša su baltugare kaklus ištiesusios į dirvą siekia. Kai pamatys, turėsit daugiau bėdos, negu buvot pridirbę žalos.

Vaikai, pabėgti ligi krūmų kampo, pamatė, kad ne tik tos trys karvės, bet jau pusė bandos maknoja vos į žalumą išsimušusius želmėnis.

Apsitvarkę su banda, atsiminė bulves. Jos buvo spėjusios kiek perkepti, bet vaikų gomurinių pačiam skanume: padžiūvusios, apsitraukusios storoka, burnoj treškančia skrudena, vidury pilnos šiupančio miltungumo.

— Kažin kad nuneštumėm keletą tam seniui, — pasakė vienas.

— Ar manot, kad jis toks geras, kaip šnekėjo? — suabejojo kitas.

— Bet iš kur jis čia atsirado? Gal koks Čeblienės giminė.

— Tai Kapliui būtų bėdos!

— Reikėtų vėl iš pusės dirbti.

— Gali būti dar gražiau. Senis gali pats imti dirbti. Kapliui širdis plyštų.

— Ko jis dirbs. Per senas.

— Manai, kad senas, tai negali dirbti. Ir dar kaip. Tik arklį turėtų nusipirkti.

— Nereikėtų nė pirkti. Mano tėvas susiarti ir taip paskolintų. Kiek jo ten ariamos, — į senio pusę visą reikalą pasuko Gerbeniukas.

— Ir mano galėtų.

— Ir mano, — atsirado net keli savanoriai.

— Kaplys už jokius pinigus iš savo rankų nepaleis.

— Ir ką jie padarys? Jeigu nuo liepto būtų nenuslydusi, tą patį pavasarį būtų mėsą pradėję dirbti.

— Bet nepradėjot.

— Matė, kad nieko nebus, tai kumstėlėjo merga nuo liepto.

— Nekumstėlėjo. Žmonės matė, kad viena buvo.

— Ar matė?

(Nukelta į 4 pusl.)

Žilalis

(Atkelta iš 3 pusl.)

— Nemačiau, bet kiti matė.
— Tegu ir neuostūmė. Žinojo, kad merga negali į vienį pažiūrėti, tai ir nusiuntė į Pašuvį pažiūrėti, ar kailiai jau išdirbti. Žinojo, kad galva susisuks. Jeigu ne nuėmiant, tai grįžtant.
— Paskum dar pats nuvažiuo pažiūrėti, ar tikrai ta pati. Norėjo žinoti, kad pasivaikščiojusi nebesugrįš.
Apsnėkėti daug apsnėkėjo, bet apie senį iš tų šnekų nieko nesužinojo. Pro krūmų kampą matė, kad jis išėjo iš trobos ir pradėjo kasinėti. Mažiukus palikę žiūrėti, kad karvės vėl nesugriūtų į želmenis, ketvertas didesniųjų pasižovė iš arčiau tą žmogų pamatyti. Ko nunešti nebeturėjo. Bešnekančios bulvės kaip tirtė sutirpo. Apibare vienas kitą, kad taip išėjo, kad vienas didesnis gobšas už kitą, ir nuėjo tuščiomis.

Nuėję rado bekasinęjantį senąją daržvietę.

— Padėk Dieve, — pasisveikino vaikai, kiek atokiau sustoję.

— Dėkui, dėkui, — atsakė senukas, pakėlęs galvą nuo kastuvo. — Graži žemelė, pailsėjusi. Sakau, reikia prasibadyti lopelį. Pavasarį kokią bulvę iškiau, burokėlių koki.

— Tai ilgai apsigyvenai? — priėjęs arčiau pasakė Gerbeniukas.

— Ilgam nelgam, bet kol Dievas ir Kaplys laikys, žadą pagyventi. Negalvoju. Lyg Dievilio pirštu parodytas užėjau į Kaplius pasiprašyti nakvynės, o juodu tuoj ėmė klausinėti, kaip sveikas, kaip moku dirbti. Išklauzinėję ir sako: „Galulaukėj turim tuščią trobelę. Eik, pernaktovok, jeigu patiks, gyvenk sau sveikas. Už tą mums nupinsi krepšių, pridirbsi šaukštų, naujos kultūvės jau reikėtų, gal ir vieną kitą geldą galėsi iškaisti“.

Sako: „Galėsi ir lopelį žemės prisikaistaigyti. Turėsi savo bulvę, koki kopūstą. Nevalges juk nebūsi. Tai matote, per vieną naktį ir tapau gerų žmonių kaimynas.“

— Ar Kaplys nebegalėjo ir to daržiuko praarti? — vėl pratarė Gerbeniukas.

— Jis žmogus turi kitų reikalų. Savo žemę reikia žiūrėti.

— Žmogus... Visi žino, koks jis žmogus. Ta žemė ir ta troba Čeblienės, ne jo. Kai paskutinė Čebliukė nuskendo, tai jis viską ir susiglemė. Ir dar neleidžia žmogui dykai pagyventi svetimoj gryčioj. Aš paprašysiu tėvą, jis ateis ir suars tamstai daržuką. Arba ir aš pats. Va jie paleis nuo bandos namo, pasikinkysiu ir suarsiu. Aš jau moku arti, — šokinėjo tas pats Gerbeniukas.

Jis jau prie daugelio darbių prikišdavo rankas, ir bandą beganę paskutinę vasarą. Ateinančiai tėvai dairėsi piemenuko.

— Gal kol kas nesakyk niekam ir pats neart. Gal kada vėliau, kai kojas labiau sušilsiu, kai susisiekėsiu, nuo kur ligi kur galėsiu darytis daržiuką. Pamatės, kad ari ne savo, atbėgs ir abu po visus keturis vėjęs išgaminios, — tokiu jaukiu balsu ramino įkaitusį berniuką senukas, kad nebebuvo įmanoma šiautėti.

Ant kastuvo pasirėmęs nusuko šneką į kitus kaimus ir net miestus, kur kada buvo buvęs ir ką tenai matęs. Kokių žmonių kelionėse sutikęs. Visur jam buvo daug daugiau gerų, negu blogų. O ir tie blogieji ne tiek blogi, kiek juokingi, kai dėl mažiausių mažmenų ima šiauti šerį.

Berniukai klausė, net susiūsiųti nebegalėdami. Tą patį vakarą jie ir visam kaimui parnešė žinią, kad Čeblienės troboj yra naujas gyventojas ir kad jo vardas Žilalis.

Nuo to laiko retą dieną piemenys nesitrukdavo apie Čeblynę, nes senukas visada rasdavo jiems ką naują, negirdėtą, o jeigu kur ir girdėtą, tai visiškai kitaip papasakoti. Jie sužinojo, kad Nojus pasistatė laivą ilgumo, kaip nuo Baisiogalos ligi Grinkiškio, o platumo, kaip nuo Čeblynės ligi Medžpianio. Į mažesnę kiek ten visko tebutų sutilpę. Sužinojo, kaip angelai, kopėčias atsirėmę į debesį, nuliopę žemyn pasisėkėti su Joku bu, kaip broliai Juozapas pardavė į Egiptą, kaip Mozė su lazda pramušė akmenį ir paleido iš jo vandenį troškuliui mirštančius pagirdyti, kaip Dovydas su paprasčiausia laidyne nuvertė nuo koto visų milžinų patį milžinišią. Jis net įskėlė čia pat pasimačiusį pagali į parodę, kaip Dovydas paleido akmenuką. „Tik vienas į kitą nelaidykite“, perspėjo, kad nepataikytumėt kuriam į kakta. Ir į gyvulius nelaidykite“.

Vaikai vakarais nešė Žilalo pasakas namo, vyresnieji klausė ir stebėjosi, iš kur Žilalis galėtų tiek daug žinoti. Každien kas net sugalvojo, kad jis bene bus koks nuo vyskupo bausmės pabėgęs kunigas, bet kiti galvojo, kad jis pats vyskupas nebesugal-

Adomas Galdikas

Piešinys

vojų didesnės bausmės už tą, kurią žmogelis dabar kenčia. Moterys ėmė per vaikus jam siuntinėti tai duonos griežinėlių, tai mėsos gabaliuką ar sūrio gabalą. Žilalis iš savo pusės neliko nė vienas skolingas. Vaikas visada sugrįždavo tai su krepšiu suilams susidėti, tai su kultuve, tai su verpste, tai su pora dailiai surišių beržinių sluotų. Kai Kaplys nužymėjo, už kiek darbo dienų kiek daržo gali susikasti, Gerbeniukas atėjo su tū viena pavakare ir suarė, kad ligi žiemos vėlėna galėtų kiek patiršti. Kaplys, pamatęs suartą dirvą, nelabai buvo tepatenkintas.

— Matai, — sakė, — būtum paminėjęs, kad pritingi pats susikasinėti, būčiau ir aš suaręs. Žiemą juk neturėsi ką veikti. Būtum atėjęs porą savaitėlių linų paplūkti, o Gerbeniui kažin ką pridėdai.

— Ne kažin ką, — numojo ranka Žilalis.

— Sakė, kad nieko nereikia. Bet aš už gera vis stengiuosi geru atsimokėti. Jeigu duos medžio, kokią gėlę išskaptuosiu, ar lauknešėlių sumesiu. Kad tik šulėlių žmogus turėtų.

— Meluoji, tėvai. Ir dar kaip. Pasitenkins tau Gerbenis geldele. Toks titnagas, ir tik geldele.

— Nemeluoju tamsta, ne per plauką. Kam turėčiau gerą žmogų apmeluoti.

— Na, nesėkėk, nesėkėk. Gal dabar ir nieko nesakė, bet kai pavasarį užvargs malčių kapoti ar mėsą kratyti, tai pamatysi. — numojo ranka ir nebelaukdamas, ką Žilalis dar galėtų pasakyti, nuėjo į laukus.

Jam baisiai nepatiko, kad Gerbenis kelia koją į jo laukus ir dar dedasi geradarui. Iš pakrūmės dar kartą žvilgtelėjo į trobelę. Spalių ant šelmens kaip ir nebebuvo. Vėjai ir paukščiai juos nupukštė, nukapstė, senas stogas netrukus ims varvėti. Reikėtų kurią dieną užpilti. O tegu pila Gerbenis, numojo, kad jam senis taip pagamo. Tik jau mano troboj sėdėdamas kitiems nei gėdeltų neskaitytosi, nei sluotų neraišiosi. Kai užduosia darbo, tai neturėsi laiko nė piemenims visokių tauškalų taukšti.

Ir toliau pakrūme eidamas ėmė skaičiuoti, kiek liepi padaryti krepšių, kiek porų vyzų, kiek surišių sluotų, kiek šaukštų, kiek samčių... Ėmus galvoti, ir galo nebesirado, kiek visokių daiktų daiktelių reikėtų, kad užtektų ne tik jam, bet ir vaikų vaikams. Senis amžių čia negyvens. O jeigu po metų kitų prie darbo spaudžiamas ims šiautėti, tegu eis savo keliais. Nusibaigti tegu eis kur kitur. Bus mažiau rūpesčio, kad tik reikalingų daiktų pridirbtų.

Kaplys jau toks buvo, kad težiūrėjo, jog reikalingas jo naudai apsisvertų, o kaip, kokiais keliais versis, visiškai nebuvo svarbu. Visų pirma į savę link, bet jo buvo patys linkniausi, ir jeigu linkdami ką užkliūdavo, jam nebuvo nei šilta, nei šalta. Nebuvo šilta, nei šalta ir kaip Žilalis versis, kad tik negalėtų praskirti rankų kitiems. O tie kiti senuka Žilalį mėgo. Ir vaikai ir seniai, net ir vyriai su malonumu klausydavo jo nepabaigiamų istorijų apie pranašus, apie karalius, apie poną Jėzų, ir apie šventus kankinius, kurie norėjo, kad jo mokslas nebūtų uždarytas gražioje bažnyčioje ir mokslinei galvose, bet gyventų gyvas tarp prastų žmonių. Tos pasakos atrodėdavo dar gražesnės, kai retkarčiais iš kišenės ištraukdavo įmantrius susuktą beržo tošies tabokinę, saulutėmis išranytus obelinius spauštukus, arba iš šakaliukų sudėtą keimerį, kurio nė vienas negalėjo išardyti, o atsitiktinai išardžius, visiškai nebebuvo įmanoma sudėti.

Tik vienas daiktas ligaičiai ėmė kilti višioms: niekas jo nematė nei bažnyčioje, nei į bažnyčią einant, nei iš bažnyčios išeinant. Ir sekmačiais jį matydavo arba dar-

žė besikrapštanti, ar pasienyje ant suoliuko ką knibinėjanti, ar miške vytelių, tiesių lazdynų, žmaitėlių lipukų ar ko nors kito beieškanti. Ar šokią ar šventą niekas nematė iš miško tuščiomis grįžtanti. Jeigu jau ne ką kita, tai bent sausa stuobri ant peties užsimetęs namo malmons vilko. Net ir per vėlykines rekolekcijas bažnyčioje nepasirodė. Sako, Banienei naujagimiui prausti geldą kaisė. Pats savo įrankių neturėjo, bet jeigu kas paprašydavo padaryti ką didesnį, pasakydavo: atnešk kirviuką, vedgėlę, kaisėną, obliuką, ar kokią kitą įrankį, padarysiu. Ir padarydavo. Kartais net keliems padarydavo su tais patiniais įrankiais. Buvo žmonių, kurie tik ranka numodavo: ogi laikykis.

LATVIŲ KNYGŲ DERLIUS

(Atkelta iš 2 pusl.)

Iš kalendorių tenka paminėti: Ev. hut. Bažnyčios metraštis, kata likų Tėvynės kalendorius, latgalių Tėvų žemės kalendorius, baptistų — Brazilijos latvių kalendorius, Raimo ir Aspazijos metraštis, Latvių kredito draugijos metraštis. Seniausis kalendorius išleido Daugavpils Varnagai. „Laiko“ laikraštis ir Los Angeles parapija.

Įvairių knygų bei šiaip leidinių išleista: VI-osios Latvių dainų šventės ir latvių dienų vadovas; išleido rengėjai; 25 metų jubiliejinį almanachą išleido Amerikos latvių teatro Bostono ansamblis; vadovą išleido IV-asis latvių techninio mokslo kongresas Montrealyje; DV — III-jo globalinių dienų kongreso Londono vadovą; vadovus išleido Australijos latvių savo pritaikymo meno parodai JAV ir Kanadoje; Bostono latvių mokyklų vadovybė 25 metų jubiliejui paminėti; Bostono parapija 25 metų tremdai paminėti, Milvoko DV sąjunga 25 metų jubiliejui paminėti. Šie išleisti vadovai turi taipgi savo istorinę reikšmę.

Latgalių knygų leidykla Mūnshane (Vokietijoje) išleido 751 psl. knygą „Latgalių atmėda“ ir rašytojų rinkinį — seriją — „Acta Latgaliensia“. VI tomas, 400 puslapių. A. T.

VISOTOS AMŽIUS

Iki šiol buvo tikima, kad visotos amžius galėtų būti kur nors tarp 10 ir 15 milijonų metų. Dabar Chicago universiteto mokslininkai, remdamiesi naujais duomenimis, gautais iš radioaktyviųjų medžiagų, išveda, kad visata galėtų būti gerokai senesnė — iki 20 milijonų metų.

KIEK METALŲ ORBITOJ APLINK ŽEMĘ?

Siemet sukanka 20 metų, kai pirmas dirbtinis satelitas, rusiškas Sputnikas pakilo orbiton, pradėdamas erdvės erą. Kiek žmogaus darbo satelitų ir jų bekanų suskaiptų orbitoj per ta dvi dekadą? Siaurės Amerikos oro gynybos vadovybė (North American Air Defense Command) pranešė, 1976 metų pabaigoje aplink žemę skriejo 1117 žmogaus pagamintų objektų. 1975 metų pabaigoje erdvoje buvo 929 satelitai ir raketų liekanos.

Kai reikės atsiminti, o dabar gali turėti. Tik neįsiginėk, — retas dar pridėdavo. Žilalis Čeblynėje jau buvo išgyvenęs daugiau negu metus ir niekam nieku kitu nebuvo užkliuvęs, kaip tik geru, bet klebonui kalėdąjant, ėmė Kapliui ir paniektėjo liežuvį. Atplisęs kalėdą, dar pridėjęs sidabrinį rublį, išsižiojo:

— Nežinau, klebonėli, nė nuo ko pradėti, bet jaučiu, kad negerai darau, — pradėjo griebdamas klebono ranką ir perbraukdamas ją jau gerokai žilstelėjusiu ūsu. — Aną rudenį atėjo toks senukas, pasiprašė nakvynės, pasisūlė šeiminiukei balanų priskaldyti, mano širdis pasileido, ir pasiūliau apsigyventi Čeblynėje. Trobelė vis tiek stovi dyka, kodėl, sakau, neįsileisti padoraus žmogaus. Ką jis vargšas lodins šunis per žiemos šalčius. Ir įleidau. Nieko negaliu sakyti, žmogus būty geras, bet kad į bažnyčią nė iš tolo. Šnekinau. Sakiau, kad nors retkarčiais, jis, girdi, Dievulis visur yra, jo ausys visur visiemis atviros. Sako, šnekuosi su Jėzu nuo ryto ligi vakaro, tai kam dar kitur eiti. Ar girdėjai tokį dalyką, klebonėli: girdi, šneka si su ponu Dieviliu, kaip lygus su lygiu. Net ne taip, kaip aš dabar su klebonėliu, bet kaip su sau lygiu. Širdis, klebonėli, užkaito. Norėjau tuojau išvaryti, bet vėl pagalvoju, kad gal pirmą reikėtų su klebonėliu pasisėkėti. Ką, klebonėli, reikėtų daryti? Gal pats klebonėlis pasuktum iš kelio, pažiūrėtum, kas ten per žmogus.

Klebonas išsitraukė iš už sutanos laikrodėlį, pažiūrėjo, pačepseno lūpomis. Jis jau buvo girdėjęs apie Žilalį iš kitų. Visi pasakojo apie jo šnekas, o klebonas net ir vaikus pačius pakamantinėjo. Jie tiek visko buvo išmoko, kad net ir daktarėle Teklė, rengdama prie pirmos komuniijos, tiek neįmokydavo, bet kad senis atnešė bažnyčios, iš nieko nebuvo girdėjęs. Paminėjęs smulkmės klebonas niekada nekaldėdavo, nebent vikaras užsukdavo, bet tas paprastai tepasirodydavo tik kas kelti metai, tik reikais atsitikimais, kai pats klebonas suvalg-

davo namie. Žmonės laukdavo, laukdami spėliodavo, ar siemiet užvys šunes kalėdininkus pas juos, ar ne. Dažniausiai neužvaidavo. Dabar klebonui knietėjo iš arti pamatyti tą nubažnytėjusį žmogelį, bet diena linko vakarop, o dar reikėjo aplankyti bent trejetą stambesnių gyventojų, su kiekvienu šiek tiek šnektelėti, paskutinięjį, Gerbeniui, kaip paprastai, laukė su vakariene, nebebuvo kada nė pagalvoti apie pamiškę, tai tik ant kvitėlės užrašė senio pavardę ar pravarde, nes niekas kitokio vardo nežinojo, o paklausti niekam net į galvą neatėjo, padavė Kapliui ir pasakė:

— Va, paduok ir pasakyk, tegu ateina vėlykinės. Pasakyk, tegu ateina prie manęs paties.

Kitą dieną Kaplys pats ėmė kvitėlę senukui, tas pažiūrėjo, perbraukė pirštais ir padėjo ant langelio.

Praėjo rekolekcijos. Visas kaimas žinojo, kad klebonas per Kaplį nusiuntė kvitėlę, bet Žilalis niekas nematė nei bažnyčioj, nei prie klausyklos. Ir pats klebonas tarp gražintų kvitėlių neužtikio Žilalio. Tada pasisaukė Kaplį į kleboniją.

— Tai kaip? Ar Žilalis dar tebegyvena Čeblienės trobelėj?

— Tebegyvena, klebone, — atsakė glamždamas kepurę.

— Ar bažnyčioj jau buvo?

— Nežinau, klebone. Atrodo, kad dar nebuvo.

— Atrodo... Sakai, kad tavo troboj gyvena ir nežinau, ką veikia! — triukštelėjo delnai per stalą. — Gal net kvitėlės neužtikio?

— Nunėčiau, klebone. Tuoj kitą rytą nuėčiau. Ir pasakiau, ką klebonas kapui pasakyt.

— O ką jis? Piktodžiūti šoko?

(Bus daugiau)

MARQUETTE PHOTO SUPPLY

REIKMENYS FOTOGRAFAMS IR MEGEJAMS

Daug atspausų, pirkdami šiuos reikmenis. Pashaudokite patogius planus atidėdami pasirašytus reikmenis ypatingai progal. Pinau užbaigti foto nuotraukų aptarnavimas. Atidėtyta pirmadienį ketvirtadienį vakarais iki 9 val.

3314 West 63rd Street
Chicago, Illinois 60629

Tel. — Prospect 6-9998

Remkitės toms būsenoms, kuriose skelbiame "Drange".

GRANE SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION

R. R. PIETREWICK, Pres.

2555 West 47th Street Tel. LA 3-1093

PLENTY OF FREE PARKING PLACE

VALANDOS: PIRMADIENI KETVIRTADIENI — 9 v. r. iki 5 v. v. ANTRADIENI IR PENKTDADIENI — 9 v. r. iki 5 v. v. vak. SEKTDADIENI 9 v. r. iki 12 v. d. — Trobelė, uždaryta.

7% 6% 5%

Mokėjimas 6 m. 1000 \$ 1000 \$ 1000 \$

Mokėjimas 1 m. 1000 \$ 1000 \$ 1000 \$

Mokėjimas 3 m. 1000 \$ 1000 \$ 1000 \$

FINANSINIAI INVESTI IKI 15 D. PĖLNO NUOSIMCIOUS NUO 1 D. Dividendai mokami kas 3 mėnesiai

EKSKURSIJOS Į LIETUVĄ 1977 M.

AMERICAN TRAVEL SERVICE BUREAU

9727 South Western Avenue

Chicago, Illinois 60643

Tel. (312) 230-0787

VIEŠOS SAVAITES EKSKURSIJOS

09000

#11 — RUGSIO MĖN. 20 D.; #12 — SPALIO MĖN. 10 D.

#13 — SPALIO MĖN. 17 D.

VISOS KARNOS PAZYMĖTOS NUO BOSTONO AR NEW TONRO — NUO CHICAGO PREDITI DAR \$125.00

DVIEJŲ SAVAITIŲ EKSKURSIJOS

#4 — BIRŽELIO MĖN. 26 D. — Minskas, Vilnius, Lucezna, Lagnas, Savaus (Gyventojų), \$1,270.00

#5 — LIEPOS MĖN. 4 D. — Minskas, Vilnius, Roma \$1,270.00

#6 — LIEPOS MĖN. 9 D. — Minskas, Vilnius, Ryza, Leningradas, Helsinki \$1,270.00

#7 — LIEPOS MĖN. 16 D. — Minskas, Vilnius, Lucezna, Minskas, Savaus (Gyventojų), \$1,270.00

#8 — RUGSIO MĖN. 1 D. — Minskas, Vilnius, Roma \$1,270.00

#9 — RUGSIO MĖN. 15 D. — Minskas, Vilnius, Leningradas, Helsinki \$1,270.00

#10 — RUGSIO MĖN. 3 D. — Minskas, Vilnius, Roma \$1,270.00

#14 — GRUODŽIO MĖN. 20 D. — Minskas, Vilnius, Roma \$1,270.00

Visos ekskursijos aplankys KAUNĄ ir TRAKUS (Price subject to change)

Lapkričio 11 d. operos sol. A. Brazio vad. kelionė į Sv. Žemę ir Grailiją \$1270.00

Telp pat pasidominti ekskursijomis (tęsimas) II

Chicago į Vilnių — nuo \$800.00

Frankfurtas — nuo \$900.00

Los Angeles — nuo \$1000.00

Roma — nuo \$1100.00

STRATFORDO FESTIVALIO IŠPŪDŽIAI

(Aikelta iš 3 pusių.)

zinos ir jos patėvio Jakobo Engstrando dialoge. Pastoriaus Manderso ilgame pokalbyje su Helene Alving išryškėja šios šturpulinės pračios detalės. Tragedijos viršūnė pasiekama paskutinėje scenoje, kur Helene Alving ir sūnus Osvaldas kovoja dėl gyvybės ar miries pamirimo akivaizdoje.

Helene Alving buvo Margaret Tyzack, Osvald Alving — Nicholas Pennell, pastorius Manders — William Hutt, Jakob Engstrand — Eric Donkin ir Regine Engstrand — Mari Maraden. Ka gi apie juos eiliniam teatro megeiui kalbėti? Gal geriausiai komplimentu bus pasakyti, kad jie ne vaidino, o gyveno. Penki skirtingi žmonės — visi savaip tragiški, nes laimingi, ten ne vieno nebuvo. Tiesa, Eric Donkin, natūralus komikas, keletą kartų publiką prajuokino. Bet ar ne Henrikas Ibsenas juokius žodžius iš šio moralinio vargo lūpas įdėjo? Kiti keturi pragu juoktis netikė. Vėliau — verti. Jei jau kalbėti teisybė iki galo, tai mano mylimoji Marti Maraden buvo kiek blankoka. Gal todėl, kad iš jos per daug tikėjau. Rytą ji bus Julietta ir vėl savo vaidybą nuostabą kels. Nicholas Pennell, prieš tris valandas užbaigęs paiko viduramžių aristokrato Bertrando rolę, dabar sukrečiantį išpuodingai suvaidins devynioliktojo šimtmečio galo dailininką. Kai jis pamisės vapijo „motina, duok man saulę! duok saulę, saulę, saulę...“ tur būt, nebuvo publikoje žmogaus, kuris nelinkėtų jam pasiekti dežutės su nuodais, kurią motina netoli ant stalo padėjo, bet kurios paralyžiujama ranka nebegalėjo užčiuopti. Kai scena aklina aptemo (šitaip jau kelintas kartas Avon teatre vaduojamasi nuo tradicinės uždangos) mirėnės tylos kelių sekundžių amžinybė atrodė niekada nepasibaigęs. Bet kažkas atsikvošėjo pirmas, pliaukštelė keli dešimčiai ir pasipila katučių kruša.

Režisierius Arif Hasnain, Festivalyje irgi antrametis, sukūrė kultūringą spektaklį. Europiečio ausi maloniai kuto net tokia „smulkmenų“, kaip teisingas vardų tarimas: Ja-kob, ne Džeikob; ir Re-gi-ne, ne Redžaina, ar Redžaine.

Už ketverių metų Smėkloms suėis šimtmetis. Neabejojau, kad ta proga Stratfordas duos naują spektaklį. Kas būsimame matė šimtinį, bus įdomu juos palyginti nes kiekvienas režisierius padarė staigmenų.

Romeo and Juliet

Manėme, kaip čia dabar Avon scena sutalpins tokią minią: 33 kalbantys aktoriai ir gal kita tiek statistų? O erdvės klausimą režisierius David William ir dailininkas John Ferguson išsprendė labai paprastai. Visa scena — tai pageltusio dramblio kauko spalvos Veronos rūmai. Ant jų grakščiai (barokiniai?) kolonų — antaisis aukštas, su kambariais ir balkonu. Pilna aktorių žemai, tarp kolonų. Pilna jų, kai reikia, ir antrame aukšte. Jokio susikimimo, jokio vargo su erdve. Paibaigę atskiras ir mauzoliejus, su Tybako ir Julietos kapais. Bet dėl to laiko negašinsiu.

Romeo and Juliet Stratfordo paskutinį kartą vaidinta 1968-ju vasarą. Buvau sužavėtas anuo spektakliu, bet nebeatmenu jo detalių. Žinau tik, kad jis buvo labai skirtingas (režisavęs Douglas Campbell).

Penkiems Shakespeare'o veiksams duota tik viena pertrauka (All's Well... šimt irgi tik su viena pertrauka). Režisierius D. William veikalą krito beveik pusiau, nes pertrauka po Marcutio nužudymo, trečiojo veiksmo vidury. Tai buvo dviejų skirtingų dalių skiriamoji riba. Nepaisant, kad pirmoje dalyje žuvo Tybaltas ir Mercutio, savo visuma ji nebuvo

tragedija, o grakšti komedija. Veronos gatvėmis siautė jaunuoliai. Lūbi, atleisk, linksni, arogantiški. Jie dėvėjo prie odos limpančias baletines kelnas. Svaistėsi kardais ir peiliais. Užkabinėjo baltinius džianstus moteris, vaisingus pardavėjus senius, kurtizanas. Net vienuoliai jų lenkėsi. Visur pačios tautos! Lakstė tie jaunuoliai, lakstė Capuletų tarnai, skardėjo muzika (jos Barthold Capriere davė labai daug) Veronos gatvės buvo pilnos saulės.

O jau antrąjį dalis — su prievartavimu tekėti už nemylimo, su nuodais, su peiliu į širdį, su ašaromis, aimanom, gedulo gaubiamu epilogu, — jos ir linksmybės nebežavėstų ne genialaus režisieriaus, ne optimistiškiausio aktorė. Tiesa, auklė ir čia dar ne kartą iššaukė trumpą publikos sujuokimą, bet tai buvo juokas pro ašaras, momentai, nosines nuo akių trumpam atitraukiant.

Aktoriai, aktoriai! Visų ir visko centre — tai Julietta su aukle, tai Romeo su neatskiriamu (iki mirties) draugu Mercutio. Nė parai nepaėjus, iš Reginos Marti Maraden tapo Julietta. Dabar ji buvo nustabi keturiolikmetė mergytė, išmylejusi, deklamuojanti Shakespeare'o poeziją, skelbianči amžiną meilę, kartojanti Romeo vardą. Vakar pūstas ir suktaš Parnolles, Richard Monette šiandien iš meilės mirti pasiruošęs Romeo. Treitį kartą Nicholas Pennell — Mercutio, visai kitoks, negu vakar Bertramas, kitoks negu vakar Osvaldas Alving, bet pats idomiusias. Antrąjį kartą Florence Paterson — vakar našlė Capulet (nesumaišykime i su ul), šiandien — Julietos auklė, iki pertraukos spektaklį dominavusi žvaigždė, ji vertusi i komediją. Antrąjį kartą Ieslie Yeo, dabar Capuletas, kurio šūkavimai prieš Julietą nebaugino nei jos, nei publikos... Išbėgęs norisi didžiųjų aktorių, nedalyvavusių Romeo and Juliet vaidinime, bet matytų vakarykščiai, sarašą kiek pratęsti ir jais dar kartą pasidžiaugti. Tai Martha Henry, Margret Tyzack, William Hutt ir Eric Donkin. Jie man patys didieji. Juos reikia minėti ir minėti. Scenos, kuriose jie pasirodydavo, visad teikė prestižą, spinduliavo pasitikėjimu, lengvino vaidybą antraeiliams aktoriams, i save traukė publikos dėmesį. Galėčiau čia džiaugtis ir dar keliolika aktorių, kurie, kad ir mažesnėse rolėse, jau žėruoja brangakmenių varšom ir aiškiai artėja i žvaigždyną. Bet tas džiaugsmas išsilyti i kėlis puslapius.

Post scriptum

Dviejų išvykų metu šią vasarą Stratforde spėjau pamatyti penkias dramas. Ar dar teks bent porą pamatyti, paaiškės už keleto savaitių. Bet penkios iš dešimties — nėra jau taip blogai. Visiems teatro mėgėjams siūlyčiau iš tų penkių bent tris, ar būtinai dvi. Richard III ir Romeo and Juliet būtų labiausiai rekomenduotinos. O kas norėtų pagyventi Ibseno pasaulyje, tai ir Smėklos, Ghosts. Bilietų savaitgaliams, tiesa, jau vargiai būtų begalima sužvejoti, bet šiokiadieniams, ypač rugsėjo — spalio mėnesiais dar nebūtų sunku.

Shakespeare "Romeo and Juliet" šiemetiniame Stratfordo (Kanadoj) festivaly: Richard Monette (Romeo) ir Marti Maraden (Juliet). Nuotr. C. Ragsdale

Nepamirštamas poetas ir boheminkas

1953 m. New Yorke, sulaukęs vos 39 m. amžiaus, atrodė, nuo persigėrimo mirė poetas Dylan Thomas, kuris buvo gimęs Valijos provincijoje (Wales), Anglijoje. Ypač angliškai kalbančiame pasaulyje buvo ir yra žinomas — kaip poetas ir kaip nesuvaldomas boheminkas. Apie jį jau yra parašytos ir išleistos net keturios monografijos.

Apie šį spalvingą poetą nuolat ir nuolat pilasi straipsniai ir periodinėje spaudoje. Štai ir Toronto dienrašio "Star" literatū-

ros apžvalgininkas Ken Adachi 1977 m. birželio 19 d. laidoj stabtelėję prie Dylan Thomas. Anot Adachi, netgi nuo Byrono laikų nėra buvę tokio poeto, koks buvo Dylan Thomas. Jis, girdi, pasiekęs tokio pat (ypač tarptautinio) pasiekimo ir garso, kokio buvo pasiekęs Byronas.

Bet Dylan Thomas lygiagrečiai su savo poetine kūryba garsėjęs visur ir su savo asmeniniais iššūkiais, keisdamas savo atspalvius, tarytum chameleonas. Vieni žmonės jį vadindavę velnio advokatu, kiti — gauruotu, laukiniu žmogumi, tretį — girtuokliu, valkata ir t.t.

Apie jį ir apie jo kūrybą buvusi išleista pirma knyga, kurią paruošęs John Malcolm Brinin. Deja, ji buvusi parengta, beveik išimtinai gandai besiremiant. Antrąją knygą parašiusi jo žmona Caitlin, rankraštį suredagavo

ir išleido Constantine Fitz Gibbon.

Dabar dar dvi knygos apie poetą išleistos beveik kartu. Tai nasyvi biografija, paruošta Paul Ferris, kuris gimęs ten pat, kur gimė ir Dylan Thomas. Gi kita knyga, galima sakyti, modernuotų prisiminimų knyga, parašyta ir išleista velionio draugo, kartu su juo besimokiusio Daniel Jones.

"Star" literatūros kolumnistas Ken Adachi galvoja, jog, turint mintyse ankščiau atspausdintą išleistą mūdišgą apie mirusį poetą, vėl net dvi n ujos knygos "gal net per daug ir per geras laikas"...

Ir paskutinįjį poetą biografiją autoriai ji vadina tiesiog kempine (daug skysčių sugeriančia), tikru prasigėričiu, žaure, nedėkingu žmogumi, apgailėtiniu persenusiu vaiku, baltiu, blogu vyrų žmonai, dar blogesniu tėvu vaikams ir t.t.

Norin', girdi, patelsinti visa tai, ypač Paul Ferris paruoštoj poetą biografijoje, nurodoma nelaiminga jo vaikystė, nes jo gimtuosiuose namuose dominavęs niekad švelnumu nepasizymėjęs jo tėvas, buvęs pedagogas, vedęs nors mandagią, bet nelabai išmintingą žmoną.

Todėl ir Dylanas, vos išsprūdęs iš namų ir pasiekęs Londoną, po kurio laiko, nors garsėjęs sava kūryba, bet lygiagrečiai ir užvaimu.

Tačiau jeigu jo besaikis gėrimas sudaręs vieną sparną, tai greitai dygęs ir augęs taipgi ir antrasis jo sparnas — skurdas.

Kai jis gaudavęs honorarą už savuosius eilėraščius arba radijo bei filmų skriptus, labai greitai ir labai laisvai jis visa tai praleisdavęs.

Jo vulkaniškos vedybos su Caitlin ir sulaukimas trijų kūdikių jo charakterio ir elgesio ne kiek nepakeitęs. Beskėsdamas skolas ir beartėdamas prie 40 metų amžiaus, Dylan Thomas buvo pats persigandęs senatvės artėjimu, kai dar tiek mažai, jo paties manymu, tepadarėta. Deja, jis nė 40 nesulaukė.

Tos dvi čia užsimintos naujos knygos apie poetą yra: Dylan Thomas, by Paul Ferris. Musson, 399 pages, 20.95 dol. ir My Friend Dylan Thomas, by Da-

Dylan Thomas (1914-1953)

niel Jones. Dent, 116 pages 10.95 dol.

Kas naujesnio, ypač pirmoji čia pažymėtoji knygoj, tai panauginėjimas poetinių šaltinių, kuriuos Dylan Thomas naudojo savajai kūrybai. Poetinė inspiracija jam davusi vaikystė, žemės ūkio aplinkuma, matyta tėvo ūkyje Valijoje, Fern Hill farmoje. Ten poetas, dar kūdikystėje įsivaizdavęs laimingą, kaip toji žalia žolė vasaros metu.

Pranys Alšėnas

Kultūrinė kronika

TOMAS VENCLOVA UNIVERSITETE DĖSTYS IR LIETUVIŲ KALBA

Prof. Marijos Gimbutienės pasangomis įvestas lietuvių kalbos dėstymas Kalifornijos u-te (UCLA) Los Angeles. Lietuvių kalbą čia dėstys poetas Tomas Venclova. Šių metų rudens semestre kursas bus einamas kasdien nuo pirmadienio iki penktadienio nuo 2 ligi 3 val. popiet. Tomas Venclova taip pat šiame universitete dėstys ir semiotiką. Visi lietuviai, ypačiai jaunimas, kviečiami pasinaudoti šia proga savo tėvų kalbą gerai išmokti.

WAGNER and SONS

TYPEWRITERS, AND CHECKWRITERS ADDING MACHINES
Nuomoja, Parduoda, Taiso
Virš 50 metų patikimas jums patarnavimas
Phone — 581-4111
5610 S. Pulaski Rd., Chicago

A. TVERAS

LAIKRODŽIAI IR BRANGENYBES
Pardavimas ir taisymas
2846 W. 60th Street — Tel. RE 7-1941

NAUJAUSIOS KNYGOS, GAUNAMOS "DRAUGE"

SAUJA SKATIKŲ. Premijuotas romanas Kazys Alšėnas, 240 psl.	\$5.00
PUTINAS MANO ATSIMINIMUOSE M. M. Mykolaitytė-Slavienienė, 452 psl.	
Kietais viršeliais	9.00
NAUJUŲ LAIKŲ LIETUVOS ISTORIJA, I t. Pranas Čepėnas	
543 psl., kieti viršeliai	15.00
BASTUNO MAISTAS Bronys Raila	
499 psl., kieti viršeliai	10.00
MINTIS DIALEKTIKINIAME ZAISME Feliksas Jucevičius	
273 psl.	6.00
PENSILVENJOS ANGLIAKASIO LIETUVA Vladas Būtenas	
343 psl., kieti viršeliai	20.00
MIGUEL MANARA. Šešių veiksmy misterija O. V. Milašius, 94 psl.	4.00
DEBESYS IR PROPERŠOS. Romanas Petras Melnikas, 292 psl.	6.00
LKB KRONIKA, III 4, 424 psl.	6.00
Kieti viršeliai	4.00
Minkšti viršeliai	4.00
ALKANA KELIONĖ. Eilėraščiai Kazys Brazdins	
115 psl., kieti viršeliai	6.00
VIENOS AISTROS ISTORIJA. Romanas Migelis de Unamuno, 139 psl.	4.00
TRYLIKTOJI LAIDA. Pasakojimų pynė jaunimui Juozas Tolūšis, 254 psl.	4.00
BROLIAI PRADĖJIM Benvenutas Ramanaukas, O.F.M., 272 psl.	6.00
NAMŲ IR ARTIMIAUSIOS APLINKOS ŽODYNELIS Rimas Černius, 75 psl.	2.50
MERGAITE IS GETO. Romanas R. Spalis, ISI 1975 m., 365 psl.	3.00
LIETUVISKAI—PORTUGALICKAS ŽODYNAS A. D. Petrakis — Lacijs Jodelis, 184 psl.	1.00
KARKLŲ KATINUKAI Birutė Vytytė, 24 psl.	3.00
HAMILTONŲ LIETUVIAI Kolektyvas, 111 psl.	5.00
KODEL KUNIGAS SU ALTORIUM ATSIŠUKO I ŽMONES A. Rubikas	
Liturginių reformų prasmė, 44 psl.	1.00
NYKSTUKŲ MOKYKLĄ Adelfs Jonaitis—Abromaitis, 48 psl.	3.00
JAUNAMARTE Jonas Valaitis, 126 psl.	4.00
KEČIOS St. Yla, 22 psl.	0.25
PO VASAROS. Eilėraščiai Vitalija Bogutaitė, 68 psl.	4.00
SAIGONAS, Istorinė apybraiža VI. Vileitis, 156 psl.	3.00
LIETUVIŲ IMIGRACIJOS BRAZILIJU PENKIASDEŠIMTMEČIS Kolektyvas, 207 psl.	4.00
ZEMAČIAI Aleksandras Pakalnis, 104 psl.	4.00
METMENYS, Nr. 33 Vyrr. redakt. V. Kavalia, 96 psl.	2.00
ANGLŲ KALBOJE THE VIOLATION OF HUMAN RIGHTS IN SOVIET OCCUPIED LITHUANIA, a reprint for 1976, 100 psl.	4.00
THE PROVIDENTIAL PATH (Archbishop George Wladislaw 1871-1972) Fr. Victor Rimšelis	3.00
LITHUANIA MINOR M. Braikas, 304 psl., kieti viršeliai	15.00
CONFRONTATIONS WITH TRANNY Edlt. Alfred Straumalis	
363 psl., kieti viršeliai	15.00
THE SECRET LIFE OF THE POLITICAL REFUGEE Edmund Naruška, 79 psl.	4.95

Pasilaikykite šį knygų sąrašą tolimesniems užsakymams.

KELIONĖS I LIETUVĄ.

IS CHICAGOS

LIEPOS 26 IKI RUGPIŪČIO 4 — Išparduota
RUGPIŪČIO 25 IKI RUGSEJO 3 — \$1069.00

Liepos ir rugpiūčio mėn. kelionėse galima atsikirti nuo grupės ir pasilikti Europoje iki dviejų savaitių be jokio atskiro mokėjimo.

I kabinus įvairios transportacijos iš Chicago, viešbučiai (su du kambariais), parvežimai ir maistas.

MARIUS KIELA

6557 So. Talman Ave.
Chicago, IL 60629
312-434-0655

GORDON TRAVEL SERVICE

Prudential Plaza
Chicago, IL 60601
312-444-3003

All terms subject to change and government approval.

PRISIDĖKINE PRIE LIETUVOS KANKINIŲ PAGARBIMO

Gausiems mūsų tautos kankiniams prėminti ir pagerbti Anapilio sodyboje prie Toronto, Kanadoje, statoma paminklinė šventovė (Lithuanian Martyrs' Church). Tiesiogiai galvoje, kad kankinių pagerbimo šio kankinio Toronto rytu ir yra visos išsivijus reikšmas, kviečiame visus šio projekto gerbėjus prisidėti.

Aukos, užpildant šias lapas, pridedant šiekutį, siųsti šiuo adresu:

Lithuanian Martyrs' Church
494 Leitch Avenue
Mississauga, Ont. L4S 2G2
Canada

Stambesnieji aukotojai bus atlyginami paminklinėje šventovės šventovės sienoje.

Lietuvos kankinių paminklinės šventovės finansų valdymo komitetas

Pavardė, vardas _____

Adresas _____

Pašto zona _____

Aukos _____

REDAGUOMA ST. SEMENIENE, 6507 TROY ST., CHICAGO, ILL., 60629. TEL. 925-5068

MOTERYS PRAVEDĖ, KO DVIDEŠIMT ORGANIZACIJŲ NEPA DARĖ

Vos tikrai pasiekė liūdna žinia apie Nijolės Sadūnaitės įkalinimą Chicagoje lietuvių, tuojau sukruto patriotiškai nusiteikusių lietuvių visuomenė. Netrukus buvo suauktas ir sudarytas Nijolės gelbėti komitetas iš dvidešimties organizacijų. O, čia ir išpildė kartą paberti mūsų išmintingos Birutės Pūkelėvičiūtės žodžiai. Esą, nori, kad koks nors reikalas nebūtų padarytas — sudaryk komitetą. O juo jis (komitetas) didesnis — juo labiau garantuotas nepasisekimas.

Neišvengė viską pramatinčios guvos rašytojos pranašavimo minėtasis komitetas. Susirinkimai — pasitarimai, posėdžiai — svarstymai nusitęsė ir ... nusiūvo.

J. Daužvardienės šūkis į kovą

Tuo tarpu mūsų didžioji kovotoja už lietuvių ir tiesą Lietuvos gen. konsulė Juzė Daužvardienė kaip ir kiekvienais metais, pasakė pagrindinę kalbą Vasario 16-tosios dienoje, Chicagoje Lietuvių Moterų klubo tradiciniame kasmet rengiamoje J. Daužvardienės klubo garbės pirmininkė, savo tema pasirinko Nijolės Sadūnaitės — drąsiosios lietuvių likimo nušvietimą. Anot prelegentės, Simo reikalas buvo lietuvių drąsiai įvykdytas, jei kodėl niekas nesurūpina giliai pasisventusios Nijolės. Taipgi mūsų garbingoji ambasadorė užmetė tinklą, kad šį uždavinį galėtų sau pasiminti Chicagoje Lietuvių klubas.

J. Daužvardienė visados pasižymi gražia oratoriška iškalba, o jos kalbos visad trumpos, svarios — turiningos. Ir taip jos žodis tapo kūnu.

D. Bobelienės didžiosios pastangos

Kvapą užėmusios besiklausančios klubietės su viešniom sukaupe pagautą žodį širdyje. Veikloji lietuviškos dvasios klubo pirmininkė Dalia Bobelienė numestą derlingon dirvon grūdą sukruto išauginti. Nedelsdama, ji su savo energinga valdyba, nusmaigstę gaires, sudarė planą, išrinko komitetą (labai mažą): Adeline Kutchins, Jean Vance ir Štase Semėnienė (visos klubo narės).

Per nepaprastai trumpą laiką — vos devynetas (laimingas lietuviškas skaičius!) savičių atsiliepė per dvidešimt tūkstančių balsų už Nijolę! Sukruto jausmas ir senimas, talkon atėjo įvairios organizacijos ir pavieniai asmenys. Amerikiečiai su didžiausiu raizgė savo pavardės sąrašą ir pėkšdavo draugams, paragindami. Ir taip —

Nuo Kanados ligi Meksikos, nuo Atlanto ligi Ramiojo vandenyno bangomis liejosi parašai, su šauksmu: „Laisvės Nijolėi Sadūnaitė!“

Lietuvių pastangas ieškoti teisybės įvertino visad draugiškai nusiteikusias ukrainietes. Per trejetą šimtų parašų peticijai surinko Ukrainiečių moterų federacija.

Pirm. D. Bobelienė užmezgė ryšį su Washingtonu — iškėlė parašus senatoriui Robert J. Dole, kuris yra vienas narių vad. „The U.S. delegation to the Commission on Security and Cooperation in Europe“ ir vyktas Belgradan.

Telefonu buvo pranešta, kad sen. R. Dole laukias delegacijos su peticija birželio (vis taip reikšmingas mėnuo mums, lietuviams!) 23 d. 2 v. p.p.

Tokių būdu 23-čiosios ankstyva rytą Washingtonan išskrido Leontina (Liusė) Dargienė, Chicagoje Lietuvių moterų klubo vicepirmininkė, Marija Krauchnienė, Ch. L. m. klubo sekretorė ir Štase Semėnienė, viena komiteto narių su trim kopijom parašų. O vieną kopiją sudarė dvi milžiniškos (plaštakos storumo) kietais viršelais, įrištos knygos. Atrodo, toną sveria. O mintis gelia: „kad tik padėtų Nijolėi Sadūnaitė!“

Lietuvos pasiuntinybėje

Aktyvioji pirm. Dalia Bobelienė, nors pati asmeniškai nesėkmių užklupta, viską pramačiusi, sutvarkė planingai skrendančiųjų kelionę. Jau aerodrome, laukė dr. o. Genys. Paskambinus, gautas pakvietimas į Lietuvos pasiuntinybę. Dr. St. Bačkis su ponija priėmė lietuvišku nuoširdumu ir vaišingumu.

Besinėkanti, dr. St. Bačkis papasakojo, kad jam teko pažinti Sadūnaitės tėvus, labai nuosirdžius lietuvių. Ponia Bačkienė šį sakė, kad jų sūnus kunigas citavęs Nijolę Sadūnaitę, kuri kalbėjo, kaip reikia mylėti ir kovoti....

Labai svarbių patarimų gauta mūsų pasiuntinybėje iš mūsų atstovo. Dr. St. Bačkis patarė vieną kopiją parašų nunešti į State Department poniai Patricijai Derian, Žmogaus teisių ir humaniško reikalų koordinatoriui.

Washingtono priima 20,000 balsų

Antrą valandą po pietų sen. Robert J. Dole priėmė savo kabinete atvykusią iš Chicago delegaciją, dr. J. Genio lydimą. Dr. Myron Korupas (ukrainietis) labai mieliai tarpininkavo, būdamas ryšiniu tarp delegacijos ir senatoriaus.

Gražios, inteligentiškos, vaizdos sen. R. Dole, priėmęs peticiją su parašais, pažadėjo dėti visas pastangas Belgrade. Jis sakėsi žadą susitikti su lietuviu (kun. Kaniausku) Vienoje, Austrijoje. Senatorius kalbėjo, kad mūsų (amerikiečių) spauda turė-

tų plačiau rašyti apie tokius reikalus, kaip Nijolės Sadūnaitės, o ne užsiminėti niekais, kaip ligi šiolė.

Dar tebesant sen. Dole kabinete, sekretorė padavė raštelį dr. M. Korupai, kad kongr. E. Derwinski laukias delegacijos pas save.

Kongr. E. Derwinskio pagalba

Kongresmano sekretorė plačia šypsena pasitinka ir siūlo visoms kavą (o toji mus tik ir palaiko, belakstantis po Washingtoną!). Tikras lietuvių bičiulis kongr. E. Derwinski maloniai sutinka, domisi peticija, pataria vieną kopiją palikti Baltuose Rūmuose. Tuojau liepia sekretorei susisiekti su B. Rūmais, kad priimtų dar tą pačią dieną. Deja, priims,

Nijolė Sadūnaitė

bet tik sekančią dieną. Geriau vėliau, negu niekad. Kongr. E. Derwinski pataria neaplenkti sen. Percy ir čia pat suveda su Scott Cohen iš sen. Percy štabo.

Sen. Percy jautrus lietuviams

Sekantį dieną, pagal sutartą laiką — be dešimties dešimtą — susitiktą su sen. Percy, besukbančiu į Foreign Relations komitetą posėdį.

Jam iškelta informacija apie Nijolę Sadūnaitę ir knygtė anglų kalba apie jos teismą. Senatoriui Percy padėkota už jo stiprų pareiškimą prieš Pabaltijo kraštų pavergimą, priespaudą bei rusinimą. Ši jo mums, lietuviams, taip reikšminga ir svarbi kalba įdėta birželio 15 d. kongreso rekorduose. Sen. Percy gėdijais atvykusioms — jis turis jautrią vietą savo širdyje lietuviams, o ypač jo vizito Lietuvoje.

Baltuose Rūmuose

Antrą valandą po pietų informacijos apie Sadūnaitę iškeltas State Departmente Žmogaus teisių ir humaniško reikalų koordinatorės Patricijos Derian pavaduotojai Heidi Hanson. Moterišką jautrumą ir smalsumą, ji nepaprastai smulkiai klausinėjo apie Nijolės Sadūnaitės padėtį,

jos paskutinį žinomą adresą ir t.t. Beveik pusę ketvirtos Nijolėi Sadūnaitėi išlaisvinti peticijų kompleksas įteiktas Baltiesiems Rūmams, kur ji priėmė poniją Margaret Costanza.

Nijolės meilės daina

Išvyka Washingtonan pasisekė puikiai. Padaryta ir pasiekta daugiau negu tikėtasi. Buvo paimtos 3 kopijos — komplektai parašų, bet galvota, kad gal su dviem teks grįžti atgal. Atbulai. Beveik pritrūko — visos viltys išsipildė.

Nijolė teisme tarė paskutinį žodį: — Aš esu teisiama, nes myliu žmones ir ieškau tiesos. Myliu žmones yra pati didžioji meilė, o kovoti dėl jų teisių yra gražiausia meilės daina! Teadii ji kiekvieno širdyje ir tegul ji niekada nenutyli! —

Sitokia meilės daina atsiliepė ir per 20,000 širdžių, kurios suplaukė jai pritarimu. Tikėjimės, tiesos svarstykles nulems teisingųjų pusė. Tikėjimės.

Washingtonas, politika ir šypsena

Norėtusi užbaigti linksme gaida. Einam Washingtono gatvę, saulės nulieta, bet nepliki nandžia. Jaunutė panelė užkalbina angliškai:

— Kas čia dabar dedasi Washingtono, kad jūs visos tautiniai drabužiais?

Rodom bylas, aiškinam reikalą. Pasirodo — Kristina Buitvydaitė, iš Baltimorės, tik atvykusi į Washingtoną. Dr. J. Genys tuojau užrašė į savo knygelę — adresą, telefoną. Žmonelė negalės pykti — džiaugiasi pirmininkas naują bendruomeninę pasigavę.

Jau stumiam besisukančias duris — skubam į pasimatymą su sen. Dole.

— Hello! What beautiful costumes!

Kad ji devyni! Pats sen. George McGovern, kurio taip bijojau balsavimams besitarinant... O toji nieko nekainuojanti šypsena, taip populiari Washingtono, ar ji nežvejoja balsų...?

Belaikiant sutarto pasimatymo, nueinam į kafeteriją kavos (mus stiprinančios!). Eilutės žarnelė vejasi. Neįmanoma laukti. Prieky vyras tvarką prižiūri. Klausiu jo — ar vien dėl kavos turi čia valandomis eilę grūstis? Kiek tau reikia, klausia mano užkalbintasis džentelmenas. Pats nuėjus dr. J. Geniui ant padėklo ketvirtą puodukų sustatė.

— Manai, jis tau tą gerą padarė? Jis tik tavo taut, drabužių pagerbė, — filosofškai nurašino mūsų abi bendrakerelės.

O vis dėlto tam džentelmeniui pasakiau, kad Washingtono žmonės mieli, paslaugūs, malonūs patarnauti. Politika, kaip biznis, stengiasi tave patraukti, savo pusėn palenkti, gal ateity balsą gaus...

Kas įdomu, kad Washingtono veidas keičiasi. Tada skaityti, kad jis darosi vienas saugiausių miestų. Miestas, kuriame 80 procentų juodųjų, jis, palyginant, svarus. O juoduosis stumia atgal iš tų kvartalų baltieji. Netoli Kapitoliaus, kur viskas buvo juodųjų apgyventa, dabar pastatyti liukusiniai hoteliai, kaip Hyatt Regency ir kiti.

Sen. Robert Dole su Chicagoje Lietuvių moterų klubo atstovėmis: M. Krauchnienė (deš.), L. Dargienė ir S. Semėnienė.

LIETUVOS LAISVĖS KOVŲ SAVANORĖ PASAKOJA

Chicagoje gyvena vienintelė lietuvių kariuomenės savanorė Stanislava Pranculytė-Statkevičienė. Ji buvo viena iš tų labai nedaugelio moterų, kuri, kai tik pradėjo organizuoti savanoriai laisvės kovotojai Lietuvoje, patį pasiskubino įstoti. Gavusi pilną pripažinimą, vėliau, kovoms pasibaigus, ji net ir žemės gavo kaip Lietuvos kariuomenės savanorė.

Gyvena ji dabar savo dukters Nijolės Kaveckienės šeimoje, 6446 So. Rockwell, Chicagoje. Gimusi 1893 m., tai jau dabar turi 84 m. amžiaus, bet dar guvi, lazdele pašremdama lengvai pavaikšto. Tačiau pasakojasi:

— Prieš porą metų koją buvau sulaužiusi Kalifornijoje. Norėjau apelsinų pasiskinti, kritau aukštelininku, o senatvė kaulai trapūs.

Su pelnytu pasididžiavimu ji paklojo ant stalo pulk. Saladžiaus pasirašytą kūrėjo savanorio liudijimą Nr. 305, pagal kurį ji galėjo papiginti važinėti Lietuvos geležinkeliais. Prie liudijimo tebera jos jaunutės, tikros gražuolės, nuotrauka.

— Kaip jūs apsisprendėte stoti savanore ir Lietuvos kariuomenėje? — paklausiau jos.

— Čia gana ilga istorija. Buvau Tartu ir Gardine baigusi akušerės bei feldčerų mokyklas. Kilus Didžiajam karui, mane rusai mobilizavo ir nuvežė į Vitebską, kur priskyrė dirbti cholera sergančių ligoninėje. Paskiau pasiskyrė sanitarinio traukinio medicinos skyriaus vedėja. Su lietuvių pabėgėlių traukiniu nuvežė į Jaroslavlį. Ten tremtinius apgyvendino barakuose. Vėliau mane perkėlė arčiau fronto teikti medicinišką pagalbą apskau kasėjams Rusijoje, ties Plevako dvaru. Krakono fabrike man buvo pavesta atidaryti peršimo punktą, ambulatoriją. Kai pradėjo artėti frontas, teko dirbti dešimtos armijos peršimo punkte. Mediciniškai aptarnavome čia kareivius, darbininkus, ūkininkus, kurie tik buvo reikalingi pagalbos.

Revoliucija mane užklupo fronte. Palikusi armiją, vykau į Minską, kur patekau į gail. seserų bendrabutį. Netrukus Minską užėmė vokiečiai. Turėjau dirbti vokiečių karių ligoninėje. Atlikau vadinamą karantiną ir gavau leidimą važiuoti į Lietuvą pas motiną Molovėnų okolicioj, Šiaulių apskr. Tėvas jau buvo miręs. Išbuvusi pas motiną trejetą dienų, nuėjau dirbti į apskrities ligoninę, paskyrė į baraką, kur gydė rusų belaisvius.

Davė man kambariuką, davė

valgyt, bet algos nemokėjo.

Pradėjo grįžti lietuviai iš Rusijos. Frenkelio fabrike padarė barakus, kur grįžtančius skiepijome. Pastebėjau, kad skiepai buvo pasenę, išskiepėjus pakildavo temperatūra ir tų nebeleidavo į namus, kol persirgs.

Griebiausi gudrumo. Gydytojai stebėjo, reikėjo skiepyt, bet aš švirkštą tik pridėdavau prie kūno, paspausdavau ir visi tie skiepai nutekėdavo paviršium. Ir žmogus galėdavo grįžti į namus. Paleisdavo kurie neturėjo temperatūros.

Dienos metu skiepijavau, vakare eidavau į barakus pas belaisvius. Kai kurie jų buvo tokioji padėty, kad žaizdose kirmynų atsirado. Vyrai verkė kaip vaikai. Nebuvo gerų priemonių. Pavogdavau spirito, pildavau ant žaizdų, plaudavau žaizdas ir taip daugelį jų išgelbėjau nuo amputavimo.

Išgirdau, kad Vilniuje organizuojasi Lietuvos kariuomenė. Savo brolių ir kai kuriuos kitus lietuvių paraginau stoti savanoriais. Sutarėme trys lietuviškos: Jadvyga Banevičiūtė, Ksavera Zilinskienė ir aš, gavusios iš valdžios pastotę, nuvažiavome į Banių dvarą — vadinamą Meizių dvarą, Šiaulių apskr. Pernakvojome

Stanislava Pranculytė-Statkevičienė

ir, gaudami pastotis, kartu su Petručiū nuvažiavome į Kauną. Panemunėje organizavosi kariuomenės daliniai, ir aš ten įstojau slaugyti susirgusius kareivius. Mediciniška pagalba buvo labai reikalinga, nes siautė gripas, ir mes turėjome daug sergančių savanorių. Vieni pagijo, kiti mirė. Čia pergyvenau ir komunistų organizuotą sukilimą.

— Kiek ilgai išdirbote toje kariuomenės ligoninėje?

— Gal praėjo metai laiko, kol ištekejau už leit. L. Statkevičiaus. Vėliau jis buvo pasiekęs pulkininko laipsnį. Bolševikai jį su kitais karininkais areštavo Va-

renos poligone, išvežė į Sibirą ir ten įskankintas mirė Obės upės rajone.

Iš tos ligoninės perėjau į Karo ligoninę. Dirbau, kur reikėjo: laboratorijoje arba kaip gail. sesuo. Kol kovos ėjo, dirbau Karo ligoninėje. Buvo daug sužeistų, sergančių šiltine ar kitomis ligomis. Pati nesirgau. Spiritu ploviau ne tik rankas. Ir dabar — kodėl aš tebeturiu visus savo dantis? O todėl, kad gyvendamas pas dukteris randu kokią džiūno, burbono ar ko, išskalauju dantis ir išspiaunu. Negeria. Karininkai būdavo kaip ragindavo išgerti, o aš sau slapčia vandens ir stikluoką išpildavau.

Vedžiau dienoraštį visą laiką Rusijoje ir būdama Lietuvoje iki pačios okupacijos. Tačiau mano vyras pasakė, kad jeigu okupantai surastų, daug karininkų nukentėtų. Todėl dienoraštį padaviau vyru, jis iškasė duobę ir laislydamas denatūruotą spiritą sudėgino.

— Ar būdama savanorė kariuomenės ligoninėse sutikote daug moterų savanorių?

— Ne. Išskyrus anas minėtąsias. Ks. Zilinskienė ir J. Banevičiūtė dirbo Raudonojo Kryžiaus ligoninėje. Bet Tumaite — Jeronikienė ir Sidzikauskaitė — Šalikauskienė gavo savanorių medalius ir žemę. Ketvirtoji iš mūsų savanorių žuvo. Ją nušovė rusai. Pavardės neatsimenu, tik, rodos, buvo vaistininke žmona.

Kovoms pasibaigus Statkevičienė perėjo dirbti į Higienos ir bakterijos institutą, kur dirbo laboratorijoje, Pasteuro stoty, raupų skiepių skyriuje ir su susirgusiais venerinėmis ligomis.

Artėjant bolševikams, su savo dukromis (kurių viena buvo medicinos studentė, o kita 8 metų), drauge su darbininkais iš ūkio arkliais pabėgo į Vakarų. Buvo bombarduojamoje Tilžėje, kol su nuotykiu pateko į Hanau stovyklą. Ameriką pasiekusi 1949 m. pateko į Los Anželą. Buvo paskirta dirbti Grand Island laboratorijoje, Šv. Pranciškaus ligoninėje. Ten gavo pilietybę. Pagaliau 1955 m. apsigyveno Chicagoje.

Dabar ji sako:

— Aš visiems lietuviams sakau, kad mylėdami savo kalbą, mokytusi svetimų kalbų. Man gyvenime daug padėjo, kad daugiau ar mažiau mokėjau lietuvių, latvių, estų, ukrainiečių, rusų, vokiečių ir lenkų kalbas.

Juozas Prunskis